

42. заседание

Петък, 4 февруарий 1927 година.

(Открито отъ подпредседателя П. Тодоровъ, въ 16 ч. 40 м.)

Председателстващъ П. Тодоровъ: (Звъни) Има нужното число присъстващи.

Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието сѣ отсъствували следнитъ народни представители: Еминъ Агушевъ, Никола Алексиевъ, Иванъ Ангеловъ, Йорданъ Ангеловъ, Христо Баралиевъ, Иванъ Басменковъ, Константинъ Бозвелиевъ, Стефанъ Бояджиевъ, Ради Василевъ, Ангелъ Вълчевъ, Додю Георгиевъ, Стефанъ Георгиевъ, Христо Господиновъ I, д-ръ Хаймъ Исаковъ Давидовъ, Владимиръ Дамяновъ, д-ръ Петъръ Джидровъ, Минчо Дилиановъ, Петко Дичевъ, Бекиръ Садкъ Мехмедъ Еминовъ, д-ръ Илия Караджовъ, Иванъ Тодоровъ Караивановъ, Петко Караивановъ, Христо Киселовъ, Георги Косовски, Захари Кръстевъ, Кънчо Кънчевъ, Атанасъ Маджаровъ, Христо Манафовъ, Владиславъ Мариновъ, Михо Марковъ, Йосифъ Марулевъ, Христо Мирски, Лачо Недѣлковъ, Адамъ Нейчевъ, Александъръ Неновъ, Тодоръ Панайотовъ, д-ръ Петко Пенчевъ, Николай Петрини, Владимиръ Поповъ, Георги Поповъ, Георги Т. Пѣевъ, Никола Пѣдаревъ, Йорданъ Славовъ, Иванъ Стойчевъ, д-ръ Владимиръ Такевъ, Стефанъ Тасевъ, Грую Тодоровъ, Недѣлко Топаловъ, Никола Хаджиевъ, Александъръ Христовъ, Георги Юртовъ и Василь Янковъ)

Разрешенъ е отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Христо Черневъ — 2 дни;

На г. Владиславъ Мариновъ — 2 дни;

На г. Стефанъ Чолаковъ — 4 дни;

На г. Петко Найденовъ — 3 дни;

На г. Стойко Димитровъ — 3 дни;

На г. Александъръ Пиронковъ — 2 дни и

На г. Атанасъ Маджаровъ — 1 день.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Моля г. секретаря да го прочете.

Замѣстникъ-секретарь Г. Реджовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 39)

Председателстващъ П. Тодоровъ: Има думата народниятъ представитель г. Янко Стоянчовъ.

Я. Стоянчовъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ще направя нѣколко бележки върху настоящия законопроектъ, защото смѣтамъ, че отъ комисията, където ще се изпрати законопроектътъ следъ приемането му по принципъ, би трѣбвало да се иматъ предъ видъ.

Преди всичко, законопроектътъ, който ни се предлага, не е единъ организационенъ законъ за Министерството на благоустройството, защото той не се стреми само да уреди службитъ въ това министерство, но си задава една по-голяма цель, която е необходимо да бѣде постигната, именно да уреди отношенията между всички технически служби въ страната, както държавни, така и частни. Че това е така се вижда отъ самитъ мотиви на законопроекта. Г. министърътъ на благоустройството, като излага, че сегашнитъ закони не уреждатъ сполучливо и напълно създалитъ се отношения между отдѣлнитъ технически служби и отговорността за тѣзи служби, иска съ законопроекта да премахне това положение. Досегашното положение е усложнявало отношенията между различнитъ фактори въ областта на техниката, фактори, които уреждатъ техниката на държавата, и фактори, които уреждатъ техниката вънъ. Още едно обстоятелство има, което показва, че този законопроектъ не е чисто организационенъ. Това сѣ главитъ VI и VII отъ

него. Съ глава VI се урежда техническата компетентность и практика, а съ глава VII се урежда строителната и предприемаческа дееспособность — две материи, които не могатъ да се включатъ въ законопроекта за устройството на службитъ въ Министерството на благоустройството.

Законопроектътъ си поставя за задача да обедини техническитъ служби и да разреши всички технически въпроси. При разрешаването на тази задача се е изхождало отъ две голѣми съображения: едното е чисто държавно стопанско съображение, а другото е съображението на професионалния интересъ. Държавно-стопанското съображение изисква съ едно концентриране на службитъ, съ по-малко персоналъ, съ по-малко разходи да се извършва строителната дейность на държавата. Идеалътъ е всѣко министерство да развие своитъ технически служби поотдѣлно до тѣхния максимумъ, обаче този идеалъ не е постигнатъ въ никоя държава. Този идеалъ не е постигнатъ и отъ Америка — най-богатата страна, въ която виждаме да преобладаватъ чисто държавно-стопанскитъ, финансовитъ елементъ при уреждането на техническитъ служби. Г. министърътъ на благоустройството, въ желанието си да обедини службитъ, е срещналъ прѣчки отъ професионалния интересъ на отдѣлнитъ видове техники: архитекти, строители-инженери, инженери по водното дѣло, електроинженери и т. н. и е трѣбвало да направи една отстъпка тѣмъ, защото тѣхнитъ професионални интереси диктуватъ колкото е възможно да бѣдатъ раздѣлени службитъ въ по-много министерства, та да има повече персоналъ, и по този начинъ да бѣде задоволенъ тѣхниятъ личенъ интересъ — като професионалисти да намѣрятъ мѣсто за приложението на своя трудъ. Въ желанието си да направи една отстъпка на професионалния интересъ на инженеритъ г. министърътъ нито е приелъ единия принципъ — да обедини напълно службитъ — нито е приелъ другия принципъ — да има пълно раздѣление на службитъ. По този начинъ се е попаднало въ едно положение, което, споредъ мене, може да бѣде пакостно за правилното развитие на службитъ, а още по-пакостно за фиска и държавата, която ще харчи много пари за много служби, за много началници и въ края на крайщата ще станатъ много грѣшки, а най-важното е, че има много конфликти между министерствата по различнитъ въпроси, за разрешението на които ще трѣбва да се назначаватъ комисии, да се харчатъ срѣдства и да се създаватъ маса неприятности. За да подчертая тази си мисль, азъ ще изтъкна, че въ отдѣла, който се отнася за благоустройството, сѣ обединени въ едно три отдѣлни служби, което показва, че министерството се стреми да обедини службитъ. Службитъ по силопроизводството и корекциитъ на рѣкитъ и потоцитъ се взематъ отъ Министерството на благоустройството, а ние имаме специаленъ законъ за воднитъ синдикати, който урежда тази материя много изчерпателно, но сѣ огледъ интереситъ само на Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти, а не сѣ огледъ на общодържавнитъ интереси. Тукъ е поставена и електрификацията на населенитъ мѣста и на заведенията, но същевременно тая електрификация се урежда и отъ друго министерство. Въ сѣция този отдѣлъ е поставено и водоснабдяването на населенитъ мѣста, като въ една забележка е поставенъ принципътъ, че изворнитъ води и всички води, които ще бѣдатъ вземани за водоснабдяването на населенитъ мѣста, иматъ предпочитание предъ всички други води, било за създаване на силопроизводство, било за получаване енергия, било за напояване и т. н., когато въ закона за воднитъ синдикати и въ държавната програма за водитъ е обратното — тамъ е дадено предпочитание, щото всички води да бѣдатъ използвани първоначално за създаване на силопроизводство и на всички последующи деривати, тѣй да ги нарека, отъ сило-

производство, а водоснабдяването стои на пето място. Много е естествено е, че при такова разпределение на работата, веднага ще се явят конфликти. Тъй съществува и сега. И сега инженерите от различните министерства тичат едни подир други да търсят депутати, които да защитават техните интереси, за да могат едни или други да наддължават.

Също трябва да подчертая, че във туй отношение е водена борба. Миналата година, когато говорих по бюджета на Министерството на благоустройството, азъ изказах една мисъл, която на някои се видя нѣкакъ си странна и еретична и излъзоха съ специални статии да ни обвиняват, че сме били управлявани, а не сме управлявали, защото чиновниците, които искали да се наложат, не сме могли да ги накараме да отстъпят по въпроса за обединението на службите, за да се добият онѣзи икономии, които биха могли да се добият отъ едно такова обединение на службите. Намирамъ, че и сега тия чиновници сѫ успѣли да се наложатъ. Тукъ не е въпросъ за чиновници, а е въпросъ за една голѣма борба, която се води по въпроса за обединението на службите. Казахъ ви, идеалътъ е: по възможностъ всѣко министерство да развие всичките си технически служби до тѣхния максимумъ, съ пълненъ персоналъ за всѣко министерство, но това е идеалъ, който никѣде не е постигнатъ. У насъ, малката, бедна и изтощена България, не би могло да се мисли за постигането на този идеалъ. Срещу този идеалъ трябва да наддѣлѣе друго: чисто държавническата нужда за икономии въ страната, като се слѣятъ службите въ едно министерство, да бѣдатъ подъ една отговорностъ, за да може да се постигне хемъ използването до максимумъ енергията на отдѣлните чиновници, хемъ да се направятъ максимални икономии и да се избѣгнатъ онѣзи търкания, които съществуватъ между тия служби.

Интересно е становището на противната страна, която иска разединение на службите. Нея я интересуватъ службите да бѣдатъ разединени: всѣки да тегли въпросите къмъ своето министерство, то да ги разрешава, за да може всѣко министерство да се прояви съ по-голѣма дейностъ — като че ли България не е обща за всички министерства, като че ли интересите на България сѫ раздѣлени между различните министерства и нѣма единъ общъ интересъ на държавата, на България, който да бѣде като ръководящъ за всички. Тази конкуренция между службите води къмъ грѣшки и къмъ разсипничество на държавните срдѣства. Отъ изчислението, което азъ можахъ да направя набързо и отъ справката, която можахъ да направя въ Министерството на финансите, за мене е ясно, че между 25 и 30% отъ разходите, които сега се харчатъ за тия служби въ различните министерства, биха се икономисали и сумата отъ тая икономия може да достигне около 20 милиона лева годишно, даже и надъ 20 милиона лева. Тая икономия може да се направи като стане едно обединение на службите, безъ да страдатъ службите, безъ да се спъне развитието на тия служби, а напротивъ — ще се помогне да се развиятъ по-правилно, защото ще изхождатъ отъ едно място, ще се ръководятъ отъ единъ центъръ и въ единъ центъръ ще се съсредоточаватъ всички срдѣства, които се харчатъ за строителната техническа служба на държавата. Държавата въ такъвъ случай ще знае какво харчи и какво трябва да харчи въ дадено министерство за строежъ, за да не могатъ да я обвиняватъ въ разсипничество.

Като се вземе всичко това предъ видъ, много ясна е икономията, която може да се направи. Самиятъ фактъ, че водните отдѣления въ провинцията и окръжните инженерства сѫ събрани въ една обща архива, въ общо ръководство, въ едно общо здание, показва, че действително отъ това има една голѣма икономия и ние трябва да се стремимъ къмъ нея. Но освенъ това, ние ще постигнемъ и друго нѣщо: ще избѣгнемъ онѣзи грѣшки, които ставатъ. Напр. построихъ мостъ и когато Министерството на земледѣлието прави корекция на рѣката, надъ която е мостътъ, става така, че рѣката минава на друго място и мостътъ остава на сухо. Такива случаи има вече единъ, два и три. Имаме и други курioзни случаи: строятъ се бани, архитектите на Министерството на търговията не правятъ плановѣта, а чакатъ само да отидатъ тамъ — както бѣше съ „Обвата купель“ — да взематъ своите дневни. Плановѣта се приготвяватъ отъ Министерството на благоустройството и когато отъ Министерството на търговията отидатъ да ги взематъ за да ги реализиратъ, за да се изпълнятъ, отъ Министерството на благоустройството имъ казватъ: „Не си даваме плановѣта“, и се каратъ по 7 месеци, даже една година, кой да подписва плановѣта; предприятията стоятъ, губи се, плаща

се обезщетение на предприемачите и т. н. Имаме още курioзни случаи. Министерството на земледѣлието се сърди, че инженерите и архитектите му направили яхти, които не отговарятъ на плановѣта и назначението на сградите, както се искатъ отъ Министерството на земледѣлието. Но когато се направи анкета, установява се, че плановѣта, направени отъ Министерството на благоустройството сѫ правилни, а тия отъ Министерството на земледѣлието — не-правилни. Излиза така, като че тия архитекти, били тѣ строители или други, сѫ свършили различни школи, учили сѫ две различни науки, за да не могатъ една и съща работа да я извършатъ еднакво, когато тѣ сѫ учили една и съща наука, само че единиятъ е чиновникъ при Министерството на благоустройството, другиятъ при Министерството на търговията, а третиятъ при Министерството на земледѣлието и трябва да се конкуриратъ по между си, защото искатъ да бѣдатъ началници.

Та, казвамъ, че първиятъ принципъ, като излизамъ отъ държавно-стопански съображения, е: да има една централизация, която е необходима и за икономии, и за общности на задачи, и за правилно стопанисване, за да знае държавата, какво дава и къде отива то. Налага се отдѣлението за водитѣ, всичките строителни и архитектурни служби да бѣдатъ централизирани въ Министерството на благоустройството. Може да бѣде изключено Министерството на железниците като едно самостоятелно министерство, което се е развило много и което има своя специална служба по гарите. Но азъ бихъ отишълъ дотамъ да кажа, че тукъ трябва да влѣзе и службата по постройка на казармите. Зашото, ще ме извините, г-да, но отъ това, което съмъ наблюдавалъ, отъ това, което съмъ изучавалъ, констатирахъ съмъ, че въ Военното министерство ставатъ грѣшки — не съ умисълъ, но отъ незнание, неопитност — които грѣшки струватъ на държавата скѣпо и прескѣпо, грѣшки съ постройките, които прави Министерството на войната вследствие неподготвеността на персонала и вследствие на противоречия въ практиките, които се създаватъ въ едното и другото министерство.

Въ законопроекта има единъ специаленъ членъ, който на мене направи силно впечатление. Въ отдѣла за уреждане на техническата правоспособностъ на свършилите технически науки, техниците, свършили военни академии, артилерийски и геодезическа, и военните инженери, сѫ приравнени напълно съ съответната група инженери въ Министерството на благоустройството, и трябва да подчертая — безъ да сѫ прекерали стажъ, безъ да сѫ изпълнили онѣзи задължения, които сѫ възложени на другите инженери. И много естествено е, че като възложите на артилерийските инженери, които сѫ подготвени за една съвсемъ друга работа, да се занимаватъ съ машинно инженерство и технология, като дадете на обикновените военни инженери, които сѫ подготвени само да правятъ пѣтища, да строятъ здания — работа, която тѣ не сѫ изучавали — ще се явятъ много грѣшки, за които азъ говорихъ преди малко, и за отстранението на които се налага едно обединение на службите. Въ края на крайщата, ако специалната служба на Министерството на войната го налага, този въпросъ може отдѣлно да се разреши. Обаче всички останали архитектурни служби и клонове, каквито има въ Министерството на народното просвѣщение, въ Министерството на вътрешните работи, Дирекцията на народното здраве, както и въ отдѣлението за водитѣ, трябва да бѣдатъ придадени къмъ Министерството на благоустройството.

Азъ знамъ, че противъ това ще се обявятъ представителите на Министерството на земледѣлието, а и самъ г. министърътъ на земледѣлието. Тя бѣ една голѣма борба, която продължава, но която произлиза по-скоро отъ съревнованието кой да направи повече. И азъ най-напредъ подчертахъ, че когато законодателствуваме, ние трябва да изхождаме отъ общите интереси на държавата, а не отъ съревнованието на отдѣлните министерства. Отдѣлението за водитѣ има за своя главна задача преди всичко да реши въпроса за укрепяване на пороищата чрезъ всички модерни способи, които техническата наука дава: било чрезъ залесяване било чрезъ баражъ за спиране на водитѣ, който баражъ впоследствие да се използва за производителна сила, за водоснабдяване и най-после, когато слѣже водата въ полето, за напояване, и т. н. Тази работа кой ще я върши, Министерството на земледѣлието или Министерството на благоустройството?

Министерството на благоустройството е, което върши техническата работа; то е, на което даватъ право, на което възлагатъ да разрешава въпроса за техническа правоспособностъ и дееспособностъ на предприемачите; то е, което

контролира и представлява държавата при признаване дипломитъ на свършилите технически науки; то е, което ще даде техническия планъ. Корекцията на ръкитъ, укрепяването на поройщата и всички последующи работи ще бъдат извършвани отъ техникитъ. Единъ голъмъ въпросъ стопански е: къде да се почне, кои поройща най-напредъ да се залесятъ, кои мѣста най-напредъ да се запазятъ? Този въпросъ отъ чисто стопански характеръ може да бъде разрешенъ отъ Стопанския съветъ, който съществува при министерството и който днесъ е нареченъ „технически“ за различие отъ проекта, въ който бѣ нареченъ „общъ съветъ“. Той ще се занимава съ стопанскитъ въпроси и въ него ще има представители на Министерството на земледелието и на други министерства. Но техническитъ задачи ще бъдатъ разрешавани отъ техници. Защо тия техници трѣбва непременно да бъдатъ отдѣлени въ други министерства, да се ядатъ много пари, да струватъ скѣпо на държавата и да ставатъ търкания между отдѣлнитъ министерства?

Могатъ да ни направятъ г. г. инженеритъ отъ Министерството на земледелието възражението, че е необходимо, за да могатъ да се изпълняватъ задачите на Министерството на земледелието, — да се охранятъ поройщата, да се даде възможностъ за напояване, да се даде силопроизводство, да се дадатъ бѣли въглища на България — всичката тази служба да бъде къмъ Министерството на земледелието. Азъ смѣтамъ, че не е важно дали тази служба ще бъде тамъ или тукъ. И тамъ, и тукъ тази работа ще се върши отъ едни и същи хора, съ една и съща наука, съ едни и същи сръдства, които и едниѣ инженери, и другитъ, ще ги приложатъ еднакво, защото сѣ хора съ еднаква компетентностъ, съ еднаква специалностъ. Амбицията, съсловното, професионалното съревнование, ще го нарека азъ, е, което по-скоро предизвиква това разединение. И понеже държавата ни, както казахъ, се намира въ едно затруднение, понеже сме въ време, когато говоримъ за голѣми нощи, за голѣми икономии, налага се това обединение на службитъ да го направимъ. Ние трѣбва да подпомогнемъ г. министра на благоустройството въ това отношение.

Азъ смѣтамъ, че когато дойде Парламентътъ да вземе това решение, той нѣма да има нѣщо противъ, защото съмъ убеденъ, че и той има всичкитъ данни, въз основа на които е работенъ законопроектътъ въ миналото. Съставянето на този законопроектъ, г. г. народни представители, не е нова инициатива. Такъвъ законопроектъ е готвенъ и отъ г. Добри Петковъ. Навремето сѣ били натоварени нѣколко комисии съставени отъ нашитъ най-добри инженери, между които е билъ покойниятъ Стефанъ Гешовъ, единствениятъ български инженеръ, членъ на Българската академия на наукитъ и дописникъ на французката, който също така е поддържалъ мотивирано, много основателно, защо трѣбва да стане това сливане — че интереситъ на държавата диктуватъ то да стане. Азъ смѣтамъ, че и сега ние можемъ да подпомогнемъ г. министра въ това отношение. Когато говорихъ по бюджета, казахъ, и сега ще повторя: при тия отношения, при тѣзи спорове сръдъ инженеритъ, спорове, които се пренасятъ и въ министерствата и влияятъ върху самитъ министри и върху самата работа, Парламентътъ ще трѣбва да каже своята дума; ще трѣбва да подпомогне, въ името на икономитъ, обединението на службитъ, да може тѣ да се слѣятъ въ едно, за да нѣмаме по този начинъ втора „Вжча“ съ нейнитъ послѣдствия. Защото „Вжча“ не е резултатъ на нищо друго, освенъ на съревнованието между инженеритъ. Казаха: „Дайте, ние инженеритъ отъ Министерството на земледелието да направимъ нѣщо по-голѣмо отъ това, което вие, инженеритъ отъ Министерството на благоустройството, сте замислили и направили“. И докараха работата до тамъ, че милиони се дадоха, грѣшки станаха и то само, за да бъдатъ удовлетворени известни амбиции.

Ето защо, г. г. народни представители, като се спирамъ на този законопроектъ, азъ смѣтамъ, че ние трѣбва въ комисията непременно да приемемъ, шото този законопроектъ да обедини всички служби и специално тая на отдѣлението за водитъ. По този начинъ ще се постигнатъ и максимални икономии, а ще се създаде и единство на работата. Тукъ азъ трѣбва да подчертая още единъ мотивъ. Ако ние приемемъ законопроекта така, както е предложенъ, ако не работимъ за това обединение, ние ще поставимъ въ конфликтъ нѣколко министерства и въ резултатъ ще има само кавги и спорове, не вършене на работа; тя ще купя.

Г. г. народни представители! Въ глава VI на този законопроектъ е сложенъ за разрешение и разрешенъ въпросътъ за техническата правоспособностъ, компетентностъ и практика. И въ този случай, азъ смѣтамъ, че трѣбва да се възприеме

една система обща, както за висшия персоналъ, така и за низшия. Ние не бива да раздѣляме персонала съ сръдно техническо образование отъ този съ висше образование и то не по правата имъ за компетентностъ, по размѣра, така да се изразя, по ширината на тая компетентностъ, но по принципитъ, на които трѣбва да бъдатъ сложени тия права. Тукъ, въ законопроекта, сѣ прокарани две различни начала. По въпроса за висшитъ техници е прокарано началото, че тѣ сѣ компетентни по всички технически служби. Единъ инженеръ — това бѣ и еъ проекта, който азъ бѣхъ приготвилъ на времето — може да бъде същевременно и архитектъ, може да бъде и землемѣръ, може въ своята частна практика да изпълнява всички видове технически служби. Когато дойде въпросъ до техникитъ съ сръдно образование, тогава вече министерството е поставило другъ единъ принципъ. Кондукторътъ-архитектъ и кондукторътъ-строителъ не могатъ да вършатъ една и съща работа. Кондукторътъ-архитектъ може да прави само планове, а кондукторътъ-строителъ може да се занимава само съ направата на пътища и мостове. Това раздѣляне на компетентността, безспорно, предизвиква известни негодувания, известни спорове между тѣзи две групи технически служби. Но има и друго едно нѣщо, което също така трѣбва да бъде изучено и премахнато отъ законопроекта. Споредъ законопроекта висшитъ техници иматъ една неограничена компетентностъ — много основателно и много право, защото тѣ сѣ учителитъ на всички други. Но за низшитъ техници не е казано нищо. Законодателятъ не се е постаралъ да имъ каже: „Вашата компетентностъ се простира отъ тукъ до тамъ. Вие може да строите къщи, да речемъ, до 200 хиляди лева, или мостове, или шосета, или да доставяте материали до толкова стотинъ хиляди лева“. Не е даденъ единъ обективенъ критерий, на който тѣзи техници да могатъ да се опратъ и да кажатъ: „Дъ тукъ е нашата компетентностъ, отъ тукъ нататъкъ не можемъ“. Това ще остане да бъде уредено съ единъ правилникъ, който ще бъде съставенъ отъ висши техници и съ който правилникъ, споредъ неговото разбиране, ще се извърши единъ произволъ. Защото висшитъ техници, които се стремятъ да подчинятъ техникитъ съ сръдно образование напълно подъ своята властъ, ще ограничатъ до минимумъ възможността на последнитъ да работятъ и по този начинъ ще се застраши тѣхното съществуване. А ние имаме нужда отъ техникитъ съ сръдно образование. Ние развиваме професионалното образование, за да отклонимъ младежта отъ общообразователното. На тѣзи хора, съ професионално образование, ще трѣбва да имъ дадемъ една обективна почва, тѣ да знаятъ какво ще работятъ и какъ ще живѣятъ, за да могатъ да се предадатъ на своята служба. Ако ние ги оставимъ, както сега, на произвола, ще кажа азъ, на висшитъ техници, тогава тѣзи хора, действително, могатъ да бъдатъ поставени въ даденъ моментъ въ едно тежко положение и да бъдатъ лишени отъ правото да работятъ частна работа. Ще се яви най-малко една несправедливостъ отъ страна на самата държава, която, като урежда въ законодателството, по единъ обективенъ начинъ, правата на висшитъ техници, за низшитъ техници не прави това. Азъ смѣтамъ, че въ законопроекта ще трѣбва да се внесатъ и известни правила, за които тукъ нито е времето, нито е мѣстотъ да се говори, но които въ комисията трѣбва да се обсъждатъ и да се направи каквото трѣбва.

Д-ръ К. Милановъ (д. ср): Всички инженери сѣ поставени въ една и съща категория.

Я. Стояновъ (д. ср): Тукъ е голѣмиятъ въпросъ за компетенцията на инженеритъ — дали ще трѣбва да разрешимъ на инженера-строителъ да строи монументални здания, когато инженерътъ-строителъ се занимава само съ така наречената статика, съ изчисление на силата, къде какъ трѣбва да бъде разпредѣленъ бетонътъ, а съ художествеността на строежа не се занимава. Но борбата между инженеритъ е голѣма. Тѣ се цепятъ, каратъ се и вследствие на тая борба е достигнатъ този компромисъ — единъ видъ. Въ този законопроектъ е прокарано едно начало, което азъ смѣтамъ, че трѣбва да бъде поправено. Съревнованието между техническитъ служби въ България е много голѣмо, кавгата между инженерското съсловие е голѣма. Г. г. народни представители! Днесъ съществува кавга, като се говори за реорганизация на министерството, кой да бъде окръженъ инженеръ, сир. началникъ на техническата служба въ даденъ окръгъ. Днесъ съществува такава аномалия: окръженъ инженеръ съ три или петгодишна служба може да стане началникъ на окръжния архитектъ, който има 15-годишна

служба, защото началникът, по право, е окръжният инженер. Тия конфликти създават едни много големи неприятности и неудобства във службата.

За да се избъгне това, въ по-ранния проект бѣ се възприелъ другъ единъ начинъ на разпредѣляне на службитѣ. За обединение на всички служби, въ това число и службата по водитѣ, създаваше се една нова служба: окръженъ технически началникъ. Това ще бѣде най-старшиятъ инженеръ, който ще ръководи техническата администрация въ окръга, а съ специалнитѣ служби ще се занимаватъ инженеритѣ, всѣки по своята специалностъ. Имаме окръженъ инженеръ, окръженъ архитектъ, окръженъ началникъ на водитѣ, които ще се занимаватъ всѣки съ своята специална служба; тѣ ще приготвяватъ всичкитѣ книжа и плановете по службата, а окръжниятъ технически началникъ ще извършва препроводителната административна работа. По този начинъ се постигаше едно съгласие между различнитѣ браншове, ще ги нарека, на техническата служба, за да нѣма сръдния между архитекти, инженери, водни инженери и т. н. Най-старшиятъ ще бѣде началникъ, като се предполага, че той е най-подготвениятъ да ръководи административната техническа служба.

Азъ мисля, че г. министърътъ, който е извършилъ този пунктъ и се е върналъ къмъ старата техническа служба, направилъ го е подъ натиска на едното крило отъ службата — окръжнитѣ инженери. Азъ смѣтамъ, че ние нѣма защо да се подаваме на това. Ние ще трѣбва да направимъ възможното, да постигнемъ това обединение и да накараме специалиститѣ, подали си ръка за обща работа, да дадатъ максималния резултатъ отъ своя трудъ. За да има резултатъ отъ отдѣлнитѣ технически служби, тѣ трѣбва да бѣдатъ обединени. Трѣбва да се каже въ закона, че всѣки инженеръ или всѣки отдѣлъ отъ окръжната техническа служба, който нѣмъ много работа или остане въ даденъ моментъ безъ работа, е длъженъ да придаде своята работа, своя трудъ, своитѣ знания на другия отдѣлъ, който е претрупанъ въ момента съ повече работа. И понеже всичкитѣ сѣмъ техники, всичкитѣ знаятъ да чертаятъ, знаятъ да измѣрватъ, тѣ взаимно ще се подпомагатъ. Нѣма нужда да създаваме голѣмъ персоналъ, който ще тежи на държавата.

Ето защо, азъ смѣтамъ, че и въ туй отношение въ втория отдѣлъ, където се говори за окръжната служба, ще трѣбва да се възприеме създаването на окръжна техническа служба.

Но, г. г. народни представители, мене ми прави впечатление въ законопроекта за Министерството на благоустройството уреждането на въпроса за предѣлната възраст. Азъ смѣтамъ, че предѣлната възраст на висшия технически персоналъ трѣбва да бѣде съгласувана съ предѣлната възраст, предвидена въ закона за държавнитѣ служители, а не да бѣде една специална предѣлна възраст. За окръжнитѣ инженери и за приравненитѣ къмъ тѣхъ въ законопроекта е предвидена предѣлна възраст 55 години, а за длъжноститѣ отъ инспекторъ нагоре — 60 години. Азъ се мъчихъ да направя една смѣтка, и тъй както я направихъ, по тѣзи ценове, излиза, че този, който стане началникъ на отдѣление въ министерството, ще може да стои само три години на тая длъжностъ. Докато достигне тази служба, той трѣбва да мине всички етапи на иерархията и нѣма да му остане време да бѣде началникъ повече отъ три години. А мене ми се струва, че на началницитѣ, които трѣбва да бѣдатъ най-годинитѣ и деятелни елементи, извикани да извършватъ работата, която имъ се възлага по закона, трѣбва да се даде възможностъ да служатъ повече време като такива въ министерството.

Най-подиръ, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че въпросътъ за строителството, за предприемачеството, тъй както е разрешенъ въ законопроекта, има една недобра база и ще трѣбва въ комисията той да бѣде обсъденъ на ново, като се изслушатъ и заинтересованитѣ по този въпросъ, защото и между тѣхъ има създадени известни незадоволства и известни спорове, които законодателството трѣбва да знае да ги уреди по единъ обективенъ начинъ, за да отнеме възможността на отдѣлнитѣ групи отъ техническитѣ служби да се обвиняватъ и подозиратъ едни други въ пристрастие, и най-сетне — да има единъ обективенъ критерий, на който г. министърътъ да застане, когато ще решава въпроса за предприемаческата правоспособностъ.

Тѣзи нѣколко бележки, г. г. народни представители, азъ смѣтахъ, че бѣхъ длъженъ да направя. Увѣренъ съмъ, че г. министърътъ на благоустройството, който присърдце е вземалъ въпроса за въкасянето на този законопроектъ, е нмалъ предъ видъ всичкитѣ тѣзи въпроси, които азъ пов-

дигнахъ тукъ, тѣ му сѣ известни, той е вземалъ едно становище по тѣхъ. Но мене ми се ще да вървамъ, че той нѣма да се формализира и нѣма да настоява законопроектътъ да бѣде приетъ тъй, както го е внесълъ. Азъ влизамъ въ неговото положение, азъ го разбирамъ, — защото и азъ бѣхъ въ туй положение, когато се приготвяше по-стариятъ законопроектъ — неговото желание е да направи най-добротъ, но подъ натиска, подъ който се е намиралъ, на различнитѣ професионални интереси, той е внесълъ тоя законопроектъ. Вървамъ, че и той ще се съгласи съ мене, че ако законопроектътъ бѣде поправенъ така, че да се постигне обединението на службитѣ, ако се поправятъ и нѣкои грѣшки, които сѣмъ станали, по въпроса за предприемаческата правоспособностъ, бѣдещиятъ законъ ще стане по-пълненъ, по-цененъ и ще даде по-добра възможностъ да се уредятъ службитѣ, които интересуватъ това министерство, въобще техническитѣ служби въ България. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателстващъ П. Тодоровъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Баралиевъ.

Обаждаатъ се: Отсъствувва

Председателстващъ П. Тодоровъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Черневъ.

И. Д. Черневъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Деликатна е мисията на законодателя да говори по единъ законопроектъ, по който лицата, които заематъ главнитѣ отговорни постове, които сѣмъ неговитѣ олицетворители, се смѣтатъ за специално компетентни, и по въпроситѣ, отъ които тѣ разбиратъ, мѣчно позволяватъ на другитѣ да дебатираатъ или да си изказватъ мнението. Но независимо отъ туй, смѣтайки, че съ законопроекта се засѣгатъ голѣми благоустройствени въпроси, които интересуватъ страната, ще си позволя да направя своята критика, като смѣтамъ, че тя ще бѣде искрено чута отъ тѣзи, които искатъ действително чрезъ добри закони да поставятъ страната въ едно по-леко положение.

Още при разглеждането на бюджета миналата година тукъ се изнесе и самъ г. министърътъ на благоустройството се съгласи, че обединението на техническитѣ служби се налага, но мене ми се видѣ много малка икономията, която г. Янко Стояновъ посочи — отъ около 20 милиона лева — която ще се реализира отъ обединението на техническитѣ служби. Азъ мисля, че тая икономия отъ около 20 милиона лева би се постигнала само отъ центрирането на контролитѣ, само отъ наемитѣ, които плащатъ всичкитѣ технически учреждения въ България. Икономията би била значително по-голѣма особено съ намаляване числото на началницитѣ — които биха могли да извършватъ по-голѣма работа, отколкото днесъ извършватъ.

Още въ началото на законопроекта, въ забележката къмъ чл. 3, явно се виждѣ пълното отстъпление отъ истинскитѣ мотиви, които се изтъкваха миналата година при дебатирането на бюджета, за центрирането на техническитѣ служби. Ние виждаме, че съвършено сходнитѣ технически служби, които често пѣти по необходимостъ трѣбва да бѣдатъ подчинени на Министерството на благоустройството, се изпълзватъ отъ Министерството на благоустройството. Азъ мисля, че г. министърътъ се е видѣлъ малко затрудненъ да бърка въ отдѣлитѣ на другитѣ министерства — което сигурно би предизвикало цѣли министерски съвети по въпроса — и се е ограничилъ само съ систематизирането на редъ на редби, които сѣмъ били издадени въ редъ години — както се казва въ самитѣ мотиви — горе-долу съ заглаждане на положението, което днесъ съществува, но коренни промѣни въ благоустройството нѣмаме предложени.

За да ви покажа колко е необходимо центрирането на техническитѣ служби и колко често пѣти ставатъ излишни изразходвания на срѣдства, азъ ще ви дамъ за примѣръ работитѣ по напояването и изсушаването. Вие ще видите, често пѣти въ една и съща областъ, на едно и също мѣсто, докато едни работятъ чрезъ Дирекцията на народното здраве само за изсушителнитѣ работи, следъ като се похарчатъ нѣкои и другъ милионъ лева, тамъ се започва изкопаването на каналъ за истинско отводняване, което съставлява пѣкъ работа отъ компетентността на Министерството на земледѣлието — двойно харчене на суми, двойно изразходване на техническа енергия. Но най-важното е, че при разрешаването на тѣзи голѣми технически задачи, свързани съ наличността на грамадни машини, които струватъ милиони

и десетки милиони лева, често пъти отпуснатите суми от едно отделение не могат да се използват само заради туй, защото нима тези технически приспособления, каквито друго отделение от друго министерство има. Такава е работата около пресушаването на почти всички блатата и помалки ръчки около селата въ връзка съ въпроса за мала-рията. Такава е работата даже при Министерството на железниците. Няколко милиони лева се хвърлиха на вътреша само заради туй, че когато се е построявал мостът над съединителната линия между двете гребденски блатата, не се е имало предвид, че някога там ще се прокара канал за отводняването на тези блатата. За да могат да се прекарат машини и драги, нужни за отводняването, тръбваше да се вдигне цълият железен мост на железнопътната линия съ 7—8 м. нагоре, съ което се хвърлиха на вътреша милиони левове, съ които можеше да се построи един нов мост. Права беше бележката на г. Стоянчов, че често пъти каналите тръбват да минават покрай мостовите. И много други обстоятелства ни навеждат на мисълта, че е крайно време да се заработи действително за един по-широк законопроект, въ който да се центрират всички тези технически служби. И действително, ние бихме могли да направим тези икономии, за които постоянно се говори и за които всички употребяваме усилия; но изглежда, че върше малко се върши въ тази посока.

Г. г. народни представители! При разпределяне длъжностите въ Дирекцията на пътищата, благоустройството и сгради, след като не се е направило нищо повече от това, което сега има, вписано е въ законопроекта, че ще се гледа всички висци длъжности въ дирекцията да бъдат по възможност центрирани въ София, като че ли само заради туй, защото началниците на тези отделения са станали софийски жители и не бива да се преместват от тук. А правилно би било страната да се раздели на няколко инспекционни технически области, и инспекторите на тези области да си бъдат въ централните места като пръв ръководители на техническата служба, която им се дава, и да не бъдат действително такива, както преди малко неблега и г. Стоянчов, че да има антагонизъм между архитектите и инженерите, благодарение на който антагонизъм се дойде до положението преди няколко години да се иска създаването на специална окръжна архитектурна служба, когато би могло и там да се прибегне до центриране. Аз мисля, че г. министърът на благоустройството ще си вземе бележка от моите думи, а именно: инспекторите да бъдат обезателно въ съответните инспекционни области, за да могат да бъдат непосредствени надзидатели на работата, която вършат те.

Г. г. народни представители! Независимо от пълната анархия въ общия строеж на страната, въ разрешаването на по-големите нейни задачи, всички от вас знаят, каква анархия има въ строежа въ окръжните градове. Вие там имате общински технически служби съ свои подделения; вие там имате технически служби при постоянните комиси; вие там имате често пъти командировани чиновници, съ съответния технически персонал за работа, било от Дирекцията на народното здраве, било от Министерството на земледелието; вие там имате окръжни инженерства съ своите подделения, и въпреки това въ края на крайщата благоустройството на тези пунктове е въ пълен хаос. Абсолютно никой път тези компетентни господа, които всички са началници и се стремят да останат началници на своите отделения, не могат да начертаят един технически план въ самия окръг, въ който се намират и за който са длъжни да допринесат нещо, за да има пълна хармония въ техните технически служби.

Въ това отношение аз мисля, че е наложително да се създадат съответни технически съвети, които да могат да разрешават по-широките задачи от мистен характер. Че действително настоящият законопроект е изработен от заинтересовани лица, които преди всичко са гледали да гарантират собствените си интереси, които преди всичко за себе са погледнали, отколкото да погледнат на това, което е необходимо за държавата, личи от многото пунктове въ законопроекта, от които се вижда как се подреждат старшинствата на служителите, а именно: нито един инженер, който е заел вече известен отдел, било началник на отделение, било окръжен инженер, било каквото и да е, не се покръта от заетото място. Ако е надвишил години, той се повишава и е напълно гарантиран, без да се гледа дали неговата компетенция се оспорва вече благодарение на това, че е останал малко по-назад въ техническото развитие, защото не го е следил.

Предвижда се, след известно прослужено време да се опрѣснѣват техническите познания съ командировки. Г. г. народни представители! Не съм бил никога против опрѣснѣването на познанията, но зная много добре системата, която е заедена от много отдавна по опрѣснѣване на познанията и която е отивала често пъти дотам, че и народни представители са опрѣснѣвали познанията си даже по декоративно изкуство! Това може-би да е вдъхновило и самите г. г. инженери да искат задължително опрѣснѣване на своите познания. Но аз бих казал нещо друго: опрѣснѣване на познанията заслужават само тези, които действително следят развитието на техническия живот, и тези, които съ своите технически трудове докажат, че са способни и че се интересуват от техническото развитие. Но не всеки, който е съумѣл въ всички режими да си запази топлинното място и е изкарал десет години служба, трѣбва да отиде да си опрѣснѣва познанията. Да ме извинят г. г. инженерите. Но, те самите биха били много по-доволни, ако бихте им поставили конкурс за опрѣснѣване познанията, отколкото току-така, по Божия милост, по една годинка насам-нататък разхождане, без да им се изисква въ края на крайщата никакъв завършен труд, за да се искаже, че тези пари поне не са отишли напразно. Аз съм там, че за това опрѣснѣване на познанията трѣбва да имат право само тези, които покажат своята способност и от които, въ края на крайщата, след командировката, обезателно да се изискват трудове, за да се види, че парите не са отишли на вътрѣ.

Една от главите, на която аз бих искал да обърна вашето внимание, това е главата за кооперативното благоустройство.

Г. г. народни представители! Съ тази глава въ законопроекта, г. министърът на благоустройството, действително, е направил една крачка напред. Действително, тук се туря ръчка на една част от техническите служби, но мене ми става чудно, защо именно тяхното подчинение става направо на Дирекцията, а не на съответствующите окръжия. Защо ги оставяте да функционират въ окръжията, като отделни институти съ своя канцелария, съ свой отделен персонал, а да не бъдат под пръв контрол на истинския отговорен техник, който, по моите разбирания, трѣбва да бъде окръжният инженер? Аз мисля, че по този отдел от законопроекта г. министърът трѣбва обезателно да си вземе бележка въ смисъл, тяхното подчинение да стане направо на окръжния инженер и въобще всичките технически служби да се централизират въ окръжните инженерства.

Колкото се отнася до техническата компетентност и практика, това е един от болните въпроси, който кара едно цяло строително съсловие основателно да се смущава. То като че ли действително има основание да смѣта, че този законопроект е законопроект само за г. г. инженерите, които често пъти дават доказателства за много непрактични работи; които често пъти търсят държавната трапеза, чрез която да могат да приложат своите теоритически познания. За всички грѣшки, обаче, които правят при държавните учреждения, въ този законопроект, никъде нѣма въ тях предвидена отговорност.

Г. г. народни представители! Не са малко случаите, гдето са строени чешми, въ които водата протича под коритата; не са малко случаите, гдето са строени мостове, които след заминаването на инженерите са се събаряли. Но отговорностите са много малко застъпени въ този законопроект. И аз мисля, че законодателят ще трѣбва да обърне внимание върху това, че както са гарантирани известни права на г. г. техниците, така също въ законопроекта трѣбва да бъдат рѣзко посочени и техните отговорности, та да може всеки, когато поеме известна техническа отговорност, да знае, че тя може да го лиши даже от правото да изпълнява по-нататък своята професия. Въ туй отношение въ страната често пъти, съобразно съ техническите нужди, се създаваха курсове, специализираха се хора, които да могат да задоволят належащите нужди. Въ настоящия законопроект съ един замах се разрешава въпросът, като личата, които през последните пет години са издържали своите технически изпити, се лишават от правата, които им са дадени.

Г. г. народни представители! Когато се е имало предвид, че ще се създава един такъв законопроект, би ли било резонно даже въ 1926 г. да има изпити за техници, когато въ 1927 г. им се отнемат правата? Всички, които до преди пет години са издържали своите изпити, да имат право, след известен стаж, да упражняват своя за-

наят, а на тѣзи, които отъ петъ години насамъ, и миналата година сѣ издържали успѣшно своя изпитъ, да отнематъ това право! Азъ мисля, че ние нѣмаме абсолютно никакво право да направимъ това. Най-много ние бихме могли да удължимъ тѣхния стажъ, ако е необходимъ такъвъ, за да добиятъ съответната компетентностъ, но веднажъ признати официално тѣхните права, ние не можемъ да имъ ги отнемеме; това ще бѣде една голѣма грѣшка. Азъ съмъ съгласенъ съ това, че презъ последните години, откато се създаде техническото училище, се прави всичко възможно да имаме единъ напълно подготвенъ технически персоналъ. Ако действително се е чувствувала нуждата отъ изпити за другите техници, извънъ техническото училище, това е било само заради това, защото не е могло това училище да даде необходимото число техници. Ето защо ние нѣмаме никакво основание сега изведнажъ да отнемеме правата на тия, които сѣ издържали своите изпити. Азъ смѣтамъ, че въ туй отношение законопроектътъ ще се поправи и ще се вземе предъ видъ апелътъ на техниците съ срѣдно образование, които основателно искатъ да се запазятъ тѣхните права.

Единъ отъ по-важните въпроси, г. г. народни представители, е този за строителните предприятия и представителството. Тоя въпросъ е единъ отъ най-болните въпроси. Той днесъ докосва всички предприемачи. Като че ли се прави всичко възможно, щото тѣзи отъ г. г. техниците, които, по една или друга случайностъ, не разполагатъ съ капитали, а пъкъ могатъ да изпълняватъ занаята на предприемачите, да се налагатъ на всѣка цена на тия последните, които иматъ капитали, но нѣматъ достатъчно голѣма компетентностъ и да искатъ да ставатъ ортаци на тѣхните печалби. Може-би това е основателно за тѣзи, които искатъ на всѣка цена да защитятъ своите интереси, но непочтено е отъ друга страна да правимъ това ограничение за тѣзи, на които досега сме вѣрвали и сме имъ давали пълно доверие, да посматъ и най-голѣми строежи.

Азъ мисля, че въ това отношение законопроектътъ ще трѣбва да се проучи малко по-основно и наложителното ръководство на техниците бѣде въ единъ по-ограниченъ размѣръ. Нѣмамъ нищо противъ, ако даже се лансира между специалистите техници идеята да предприематъ тѣ строежи на кооперативни начала, за да могатъ да се снабдятъ по-лесно съ капиталъ, да не се струпватъ при търгове съ офери, често пъти далечни отъ едни действителни цени, да се мъчатъ бързо да забогатяватъ. Да се налагатъ по този начинъ на предприемачите, смѣтамъ го за доста непочтено и мисля, че цѣлата глава отъ законопроекта ще трѣбва коренно да се измѣни въ това отношение, за да се задоволятъ и двете страни. Още не е дошло време да смѣтаме, че компетентните техници у насъ сѣ станали тия голѣми капиталисти, които могатъ да задоволяватъ съществения изисквания на едно предприятие, защото най-важното въ едно предприятие е капиталътъ, а следъ това иде техническото ръководство.

Смѣтамъ, че трѣбва да се запазятъ и правата на предприемачите, които искатъ обезателно въ висшия технически съветъ да иматъ свои представители. Защото когато единъ съветъ ще разглежда въпроси, които докосватъ интересите на известно съсловие, това последното трѣбва да бѣде представено въ този съветъ, ако той би поискалъ да налучка правилното разрешение на въпросите и да защити интересите на двете страни.

Г. г. народни представители! Въпрѣки всичките критики, които може човѣкъ да направи по настоящия законопроектъ, азъ смѣтамъ, че г. министърътъ си е далъ доста трудъ, за да може да бръкне въ една отъ раните, въ които не всѣки има смѣлостта да бръкне. Това е то техническиятъ стабилитетъ у насъ, стабилизирането на благоустройството. Но азъ мисля, че преди да се приеме на трето четене този законопроектъ, г. министърътъ трѣбва да направи обезателно и втората крачка, за да може да централизира всичките технически служби наедно, съ което действително би допринесълъ и въ икономическо отношение повече и би допринесълъ да престанатъ веднажъ за винаги ежбитъ между нашите техници, които повече се подаватъ на партизанщина и неоснователно съревнование помежду си, вмѣсто на продуктивна техническа работа.

Председателствуващъ П. Тодоровъ: Има думата народниятъ представител г. Петко Стайновъ.

П. Стайновъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Г. министърътъ на благоустройството е внесълъ

единъ законопроектъ за Министерството на обществените сгради, пѣтищата и благоустройството, който е отъ едно извънредно голѣмо значение. Досега всички тѣзи въпроси, които се третира въ законопроекта за Министерството на обществените сгради, пѣтищата и благоустройството, сѣ били третирани било въ стария законъ за Дирекцията на пѣтищата, било въ закона за благоустройството, било въ закона за градските и селските общини, а също и въ специалните закони за кооперативните планоснимателни и други бюра.

Техниката въ последно време е направила такива голѣми завоевания, е достигнала до такива голѣми усъвършенствувания, че въ техническата служба се налага вече и повече компетентностъ, а заедно съ изискването за повече компетентностъ се налага и повече отговорност. На тия две нѣща, нуждата отъ повече и установена компетентностъ и нуждата да се установи здрава отговорност на техниците, отговаря законопроектътъ на министъра г. Василевъ. Това е единъ, до голѣма степенъ, организационенъ законъ, макаръ г. Янко Стоянчовъ да отрича, че това е така.

Я. Стоянчовъ (д. ср): Не е вѣрно.

П. Стайновъ (д. ср): Все пакъ дори по самото разпределение на службите, което законопроектътъ прави въ чл. 10, азъ смѣтамъ, че той може да се приеме като организационенъ. Но то не е важно въ случая; по-важното е, че представениятъ намъ законопроектъ представлява кодексъ на техническата професия и ние като такъвъ, преди всичко трѣбва да го разглеждаме тукъ.

Г-да! Този законопроектъ отдавна е поводъ на бурни разисквания и ожесточени съревнования между различните технически категории у насъ, между инженерите и архитектите на държавна служба и на частна служба, билъ е нееднократно разискванъ въ конгресите, въобщо въ срѣдите на българските инженери и архитекти и по-специално бѣ разискванъ въ заседанията, които станаха преди нѣколко дни. Ние трѣбва да поздравимъ г. министъра съ внасянето на този законопроектъ, защото той, следъ като е взелъ подъ съображение всички разисквания, станали въ компетентните срѣди, следъ като се е консултиралъ съ компетентни личности, е взелъ предъ очи главно проекта, който е изработенъ въ дружеството на българските инженери и архитекти, и ни е представилъ на разглеждане този пъленъ кодексъ, така да се каже, на техническата професия у насъ. Този законопроектъ, г-да, предизвиква многобройни въпроси, нѣкои отъ които сѣ отъ чисто техническо естество. Може-би ще стане нужда ние въ комисията да повикаме и специалисти, за да чуемъ на самото мѣсто по-изтънко тѣхното мнение по мъжнотите, които могатъ да се срещнатъ въ приложението на постановленията, които се съдържатъ въ този законопроектъ. Освенъ тия чисто технически въпроси, има и такива, които сѣ отъ голѣмъ общественъ интересъ и по които ние, които не претендиратъ да имаме нѣкаква компетентностъ въ техниката, но които носимъ известна отговорност главно за обществената страна на изнасянето на въпросите, можемъ да се занимаемъ и трѣбва да вземемъ съответните решения.

Основниятъ принципъ на този законопроектъ е принципътъ на обединението на техническите служби подъ ведомството на Министерството на обществените сгради, пѣтищата и благоустройството. Това е значението на чл. 1 и 3 отъ законопроекта: (Чете) „Начело на Министерството на обществените сгради, пѣтищата и благоустройството стои министърътъ. Той е върховенъ представителъ на техническата властъ въ царството“. Сѣщиятъ принципъ се прокарва и въ чл. 3. Това единство на техническата властъ, това единно министерство на техниката, създаването на което г. Стоянчовъ защита съ такива поразителни за насъ примѣри, това единство, за което се застъпва и г. Черневъ, трѣбва да съществува у насъ. За съжаление, поради голѣмите състезания, не даже между самите техници, а по-скоро между шефовете на служби, главно на министрите, досега постепенно-постепенно се е отстъпвало отъ този здравъ принципъ на единство въ техническата служба и се е стигнало до разпокъсването на последната по разните министерства. Министерството на благоустройството трѣбва да бѣде върховниятъ представителъ на техническата властъ въ страната. По техническите въпроси въ страната, Министерството на благоустройството е, което трѣбва да има последната дума. Както финансовиятъ министъръ у насъ има и трѣбва да има последната дума по всички финансови въпроси, безразлично за кое ведомство

сж тѣ; както министърът на земледелието трѣбва да има последната дума по въпроситѣ, които интересуват земледелието — така сжщо и министърът на благоустройството трѣбва да има последната дума по въпроситѣ, които интересуват техниката, безразлично кое ведомство засѣгат тия въпроси на техниката.

Това единство на пръв поглед изглежда като нѣщо естествено и даже ние се очудваме, че въ последнитѣ години се е отстъпило отъ него. Най-първо, съ прискърбие трѣбва да се констатира наново, че всѣко министерство се е мжчило да се отърве отъ техническия контрол на Министерството на благоустройството. Както за нещастие много често всички министри правятъ отчаяни опити, наистина напразни, да се отърватъ отъ финансовия контрол, отъ намѣсата на органитѣ на финансовото министерство, сжщо така министритѣ гледатъ да се отърватъ и отъ техническия контрол на отговорното лице, което трѣбва да обединява техническата служба въ страната. Всѣко министерство се е мжчило да има своя техническа властъ под ръка, която да му бѣде прѣко подчинена, да му бѣде прѣко подлушна. Г. Стоянчовъ ви изнесе примѣри съ архитектуритѣ въ страната, съ постройкитѣ. Всѣко министерство се е опитвало да може да запази у себе си нѣколко архитекти, които да се занимаватъ специално съ неговитѣ постройки. И ние виждаме, че чрезъ разни пера въ бюджета, чрезъ забележки въ разнитѣ закони и пр., почти всѣко министерство си е назначило свои архитекти, когато въ Министерството на общественитѣ сгради има десетици архитекти, назначени именно да се грижатъ общо за държавнитѣ постройки. И Министерството на трговията има свои архитекти, и Министерството на вътрешнитѣ работи има свои архитекти, и Дирекцията на народното здраве има свои архитекти, и Министерството на правосъдието и то има свои архитекти, и Министерството на земледелието и то има свои архитекти. Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве има дори и свои инженери по водитѣ. Сега, когато финансовият министър прави отчаяни позиви къмъ насъ да си стѣгаме кесията, едно такова разхищение на инженери и архитекти по всѣко ведомство, едно такова повторение, единъ такъв паралелизъмъ на хора по всѣко ведомство, е единъ скѣпъ луксъ. Азъ мисля, че ако министритѣ не могатъ да се споразумѣятъ помежду си — защото всѣки иска да има на свое разположение архитекти — ако Министерскиятъ съветъ не може да наложи една унификация на общественитѣ служби, длѣжностъ на Народното събрание е да вземе инициативата, то да я наложи.

Но има и още нѣщо въ връзка съ този въпросъ. Единството на техническата властъ не предполага само да се прибератъ на едно мѣсто всички разпокъсани до сега служби отъ единъ и сжщи видъ. Единството на техническата властъ предполага да нѣма технически служби вънъ отъ техническото министерство, което е Министерството на благоустройството, освенъ когато има причини, които по единъ абсолютенъ начинъ диктуватъ това отдѣляне. И ако погледнемъ на работата отъ гледна точка на принципа, Министерството на благоустройството е техническото министерство, въ което трѣбва да намѣрятъ разрешение всички технически въпроси, напр. по водитѣ, бихъ казалъ и по минитѣ, бихъ казалъ, както каза и г. Стоянчовъ и по желѣзницитѣ. Ведомството на желѣзницитѣ, което само по себе си е едно министерство по-голѣмо дори, отколкото е Министерството на благоустройството, има основания да сѣществуватъ отдѣлно, то е едно второ техническо министерство. За минитѣ може да се приведе сжщиятъ аргументъ, защото тѣхното ведомство е толкова голѣмо, че е по-голѣмо отъ всички останали части на Министерството на трговията. Министерството на трговията и безъ туй по функциитѣ, съ които е натоварено, днесъ е едно министерство, което е много малко. И ако му се отнеме и ведомството на минитѣ, то ще остане едно министерство почти безъ значение, бихъ казалъ азъ, при настоящето положение на работитѣ въ страната. Но затуй пъкъ контролтѣ по парнитѣ котли, който е една чисто техническа функция, трѣбваше отдавна да се отнеме отъ Министерството на трговията и да отиде къмъ съответното техническо министерство, както сега това става съ законопроекта, който ни е представенъ, — съ чл. 10, алинея 6, пунктъ 4.

Т. Г. Влайковъ (д. ср): Още и банитѣ и курортитѣ трѣбва да отидатъ тамъ.

П. Стайновъ (д. ср): Остава още една голѣма служба, за която всичкитѣ тия основания, които могатъ да гово-

рятъ въ полза на отдѣлното сѣществувание на техническитѣ служби за желѣзницитѣ и минитѣ, не могатъ да горятъ въ полза за оставането ѣ вънъ отъ техническото министерство; това е службата за водитѣ, отъ отдѣлянето на която произтичатъ недоразумения, които г. Стоянчовъ съ такива очебиющи примѣри изложи предъ васъ.

Днесъ службата по водитѣ, г-да, е прѣсната по разни ведомства. Служба по водитѣ ние имаме въ Министерството на земледелието, защото има единъ законъ за воднитѣ синдикати; служба по водитѣ ние имаме и въ Министерството на благоустройството; служба по водитѣ ние имаме и въ Министерството на трговията — отдѣление за минералнитѣ води; служба по водитѣ ние имаме и въ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве — отдѣление за изсушаване маларични блатъ. Това е все една техническа служба, за отдѣлянето на която отъ общото техническо министерство нѣма никакво основание. Напоителнитѣ, изсушителнитѣ работи сж преди всичко технически служби, ръководени отъ инженери и нѣма смисълъ, както това прави предложениятъ намъ законопроектъ, да бждатъ отдѣлени отъ Министерството на благоустройството. И азъ бихъ предложилъ, г. г. народни представители, да се съгласимъ, щото тази забележка, която е сложена тукъ специално по напоителнитѣ и изсушителни работи, която отдѣля тѣзи технически работи отъ Министерството на благоустройството, да се премахне и по този начинъ цѣлата техническа уредба по водитѣ да остане само въ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Г-да! Тѣзи кавги за службата по водитѣ не сж само у насъ. И въ Франция сѣществуватъ единъ прочутъ споръ, както и у насъ, кой да ръководи отдѣлението за водитѣ.

И тамъ, обаче, взема надмощие, взема превесъ техническото министерство, вследствие необходимостта отъ единство на техническитѣ служби. Обстоятелството, че водитѣ, служатъ на земледелието за напояване, не промѣня техническото естество на службата. Силопроизводството служи на индустрията, но това не доказва, че уредбата на силопроизводството трѣбва да я пратимъ на Министерството на трговията и промишлеността. Сжщо така водоснабдяването служи на хигиената, на здравето, но това не доказва, че службата по водоснабдяването трѣбва да я пратимъ въ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Естеството на една служба не се обуславя отъ целитѣ, на които тя служи; то се обуславя отъ вътрешния характеръ на службата, отъ начинитѣ, по които се стига до реализирането на поставенитѣ цели, отъ начинитѣ, по които функционира тази служба. Въ тия служби действа инженерътъ съ своитѣ специални технически познания, има работа техникътъ и, следователно, всички тѣзи служби, безъ да се гледа какви предназначения иматъ, трѣбва да бждатъ въ техническото министерство, въ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството. Има едно несъответствие. Законопроектътъ постановява, че ще трѣбва да се централизиратъ около окръжния инженеръ всички технически служби въ окръга, но само единъ техникъ ще работи отдѣлно — това е инженерътъ по водитѣ, който нѣма да се намира подъ прѣкия контрол и нѣма да получава нареджания отъ мѣстната централна техническа властъ, а отъ своя началникъ — началника на отдѣлението за водитѣ. Шомъ се прокарга една децентрация на техническата служба, като се даватъ по-голѣми права на окръжния инженеръ — система, която азъ одобрявамъ напълно, защото на окръжнитѣ инженери, отъ които искаме отговорностъ, трѣбва да имъ дадемъ и право на инициатива, за да могатъ да прокаргватъ своитѣ искания и да упражняватъ контролътъ върху другитѣ мѣстни технически органи — не трѣбва да оставяме нито една техническа служба вънъ отъ техническото министерство.

По този въпросъ — за обединението на техническитѣ служби — азъ нѣма да говоря повече.

Азъ искамъ да се спра, обаче, на други два важни споредъ мене въпроси, които сж отъ сѣществено значение и които представляватъ важенъ общественъ интересъ, а не само технически интересъ — въпросътъ за компетентността и отговорността на техницитѣ и въпросътъ за възнагражденията на техницитѣ чиновници. Тукъ именно Народното събрание има ди си каже думата, като защити — което е и негова функция — преди всичко общественъ и държавния интересъ предъ тѣсно професионалния или чиновнически интересъ. Защото, г-да, ясно е за всички ни, че държавниятъ интересъ и професионалниятъ

интерес не сж едно и сщо. Професионалният интерес се инспирира отъ специални професионални искания и той не се покрива никакъ отъ държавния интересъ. Следователно, ние, Народното събрание, ще трѣбва да вземемъ едно решение, съ което да издигнемъ надъ професионалния интересъ общодържавния интересъ.

Законопроектътъ на г. Славейко Василевъ, по отношение въпроса за компетентността, прави щастливи нововъведения — това трѣбва да се признае. Преди всичко, съ него се внася много повече яснота по отношение на компетентността, отколкото има въ действующия законъ за благоустройството и въ разнитѣ правилници, които досега уреждаха тази материя. Въпросътъ за стажа, въпросътъ за правото на техническата практика, въпросътъ за правото на самостоятелна работа сж вече по-обстойно уредени и добре разрешени въ законопроекта. Азъ, обаче, бихъ помолилъ г. министра да избѣгне повторението на една печална практика, която ни даде напоследъкъ много горчиви разочарования. Тази практика е да се правятъ по отношение стажа отстъпки на онѣзи, които сж участвували въ войнитѣ. То бѣше едно увлѣчение — следъ войната. Юристи и инженери се освободиха отъ стажъ, но това струва скъпо на държавата, защото се настаниха на работа некомпетентни и неподготвени хора. Тази практика не бѣше добра и за самитѣ техници, било юристи, било инженери, защото не имъ даде възможностъ да прекратятъ единъ стажъ, за да могатъ по-добре да се подготвятъ за задачитѣ, които ги очакватъ. Азъ бихъ молилъ г. министра да се откаже отъ тази практика, която вече отживѣ времето си. Ние отдаваме въ сърдцата си заслужената данъ на всички, които пожертвуваха своитѣ дни и своето здраве предъ олтаря на отечеството, но не трѣбва да правимъ това въ ущърбъ на преуспѣването на техниката у насъ.

Чл. 54 отъ законопроекта предвижда редъ специалности за инженеритѣ: инженери по строителство, по архитектура, по минна техника, по електротехника, машинна техника, землѣдѣство, индустриални химии, културинженерство, геологинженерство, лесовѣдинженерство, корабостроителство, хилография и пр. Въ чл. 55 е казано, че когато единъ инженеръ издържи държавенъ изпитъ, въ „Държавенъ вестникъ“ се обявява, че той е издържалъ изпита, и се обозначава специалността, по която той ще бѣде инженеръ въ България. Видяте, че законопроектътъ въ тѣзи два члена държи за нѣкакво специализиране на инженеритѣ, и затуй за мене остава малко неясно, когато чета въ чл. 58, че лицата съ завършено висше техническо образование, които отговарятъ на условията по чл. 56, иматъ неограничени права на практика и компетентностъ по всички технически работи.

Г-да! Тукъ азъ засѣгамъ прочутия споръ, който не е отъ днесъ — той е отъ дълги години — и който вълнува техницитѣ у насъ — въпросътъ за компетентността. Азъ трѣбва преди всичко да констатирамъ, че тия изисквания за специализация въ чл. чл. 54 и 55 малко не хармонизиратъ съ голѣмото смѣшение, бихъ казалъ азъ, което създава чл. 58, като на всички инженери дава право на практика въ всички области на техниката. Азъ знамъ, че има решителни аргументи, които говорятъ въ полза на това решение или противъ него. Архитектитѣ иматъ единъ сериозенъ аргументъ, когато казватъ: „Ама, г-да, ние сме се специализирали за постройки само, ние можемъ да правимъ най-добри постройки“. И тѣ смѣтатъ, че законътъ попада въ единъ илогизъмъ, въ едно несѣответствие, когато се отказва отъ специализацията, която се установява съ чл. чл. 54 и 55. Но, г-да, и другитѣ, които поддържатъ противното, иматъ сериозни аргументи. Тѣ казватъ: „Защо ще заставите единъ инженеръ, който има минни нѣжде по балканитѣ и трѣбва да построи нѣкаква малка барака, да вика архитектъ; ами той е изучавалъ сщо така две години, като архитекта, статика и всички други дисциплини, които сж общи и, следователно, той преспокойно може да направи една такава барака и нѣма нужда да търси далечъ на 100 км. архитектъ, да го води на Балкана, да му плаща 5% отъ стойността на постройката и да му плаща пѣтни и дневни; инженерътъ може да направи такива дребни работи“. Инженеритѣ, които поддържатъ това нововъведение на чл. 58, казватъ, че „Такава е практиката въ всички държави; ние не можемъ да не вземемъ поука отъ практиката на европейскитѣ държави“. Г-да! И единитѣ, и другитѣ защищаватъ своитѣ професионални интереси — архитектитѣ искатъ да запазятъ за себе си монопола за постройката на сгради, инженеритѣ пъкъ искатъ да иматъ по-голѣмъ обсегъ на

практика — по азъ мисля, че по този въпросъ, който толкозъ много е тормозилъ, който толкозъ много е вълнувалъ и дружеството на българскитѣ инженери и архитекти — е имало моменти, когато е заплашвалъ да го доведе до разцепление — Народното събрание ще направи добре да намѣри едно срѣдно разрешение. Но за да може да намѣри едно такова срѣдно разрешение, азъ бихъ помолилъ г. министра да покани въ комисията и дветѣ страни. Това сж компетентни лица, това сж хора, издигнати, това сж хора интелигентни, които сж създали нашата техника, и азъ бихъ молилъ да бждатъ поканени и дветѣ страни да изкажатъ предъ комисията своитѣ аргументи, основания и съображения и следъ това да се вземе срѣдно решение, което да се издигне надъ тѣснитѣ професионални искания и което да защити общодържавния интересъ. И това срѣдно решение да държи смѣтка, доколкото е възможно, и за интереситѣ на професията, да държи смѣтка за онова, което практиката налага, и за онова, което чуждиятъ опитъ ни учи.

Но азъ мисля, че този въпросъ — за компетентността — избухва много отъ своята изостреностъ съ въвеждането принципа на отговорността, на голѣмата отговорностъ, която трѣбва да тежи върху инженера или архитекта за постройкитѣ, които е предприелъ. Ако останѣше само чл. 58 и единъ архитектъ подпише книжата или почне да ръководи работи по мини, той ще носи отговорностъ; но той нѣма така леко да се наеме да ръководи работи по мини, когато знае, че голѣма отговорностъ го чака, отговорностъ изрично установена вече въ закона. Азъ смѣтамъ, че това щастливо въведение на г. Славейко Василевъ за отговорността иде да смекчи голѣмия споръ между инженеритѣ и архитектитѣ по въпроса за компетентността.

Отговорността на техницитѣ. Ето единъ въпросъ, г-да, който отдавна трѣбваше да се разреши. Отдавна трѣбваше да бждатъ предвидени санкции за техницитѣ. Новото управление, г-да, предполага не само политическата отговорностъ на министра — тя не е достатѣчна; новото управление предполага на техницитѣ, началници на служби, да дадемъ по-голѣма инициатива, като изискваме и една по-голѣма отговорностъ, а не да се чувствуватъ винаги неответствени бюрократи. Много отъ злинитѣ, които сж ставали у насъ, сж ставали, защото бюрокрацията се е чувствувала винаги неотговорна, се е чувствувала винаги покрити отъ политическата отговорностъ на министра и затова не е проявявала достатѣчно много инициатива, не е имала у себе си светото чувство на отговорностъ, което подкрепя винаги свѣжестъта, което дава енергия на онѣзи, които сж натоварени съ ръководенето на известни обществени работи. И затова принципътъ за отговорността на техницитѣ трѣбваше отдавна да влѣзе въ нашето законодателство. Най-после, г. Славейко Василевъ го внася. Ние трѣбва да го поздравимъ за това. Нека техницитѣ ме простятъ, но ще имъ кажа, че много отъ тѣхъ носятъ голѣма вина за многото лоши финансови смѣтки и за многото политически падения, въ които е изпаднала държавата въ последнитѣ години особено. Техницитѣ, които сж хора на положителното, хора математици, често пѣти сж били предметъ на голѣми увличания и съ своитѣ увличания сж увличали и министритѣ, на които сж били технически съветници. И това е ставало по две причини. Преди всичко, една слабостъ е не само на инженеритѣ, но на всички висши административни служещи въ една страна, да предприематъ все голѣми работи. И за туй виждаме тѣ да съветватъ своитѣ министри да почнатъ голѣми работи. Изгорѣ Народниятъ театъръ, казватъ: „Да направимъ много голѣмъ театъръ“. Не взехме да възстановимъ театра и да го изкараме досега, ами ще правимъ голѣмъ, за да могатъ да кажатъ техницитѣ: „Вижте, какво направихме“. Разруши се църквата Св. Недѣля, казватъ: „Трѣбва да я съборимъ и да направимъ новъ голѣмъ храмъ“, за да могатъ да кажатъ архитектитѣ: „Вижте, какво направихме“. А отъ де ще вземемъ пари? Държавата може ли да си позволи такъвъ луксъ да строи новъ храмъ или новъ театъръ? Този въпросъ инженеритѣ не ги интересува. Вземете електрическата централа „Вжча“. И тамъ има увлѣчение. Нашиятъ инженери, понеже не сж имали чувство на отговорностъ, и понеже не е била установена правната отговорностъ на техницитѣ, сж увличали държавата въ редъ неприятни и когато не имъ излѣзатъ точни изчисленията, нѣма кой да имъ търси смѣтка. Азъ ще ви дамъ примѣръ съ електрическата централа въ Карлово. Инженеритѣ, докато убедятъ общината да направи централата, която действително е много добра, спретната, казвали сж, че ще кос-

тува 4—5 милиона лева, а тя ще коштува според сметките им в последно време 22 милиона лева, и сега общината ще трябва да понася тежестта на лихвата и погашението на един заем от 22 милиона лева. Кой ще носи отговорността за туй? — Който е увлѣкъл общината. Ще я носят политичитѣ общинари, но трябва да има отговорност и за инженеритѣ, които не сѫ направили добре сметката, които, само за да могат да увлѣкат общината да строи, представят нарочно или неволно неточни изчисления, направени не според изискванията на науката. Инженери бѣха изчислили, че „Вжча“ ще коштува 100 милиона лева, а днес ни говорят, че ще коштува 700 милиона лева. Кой ще носи отговорността? Нѣма ли един инженер, наредъ съ управителния съветъ, да понесе отговорността, че е далъ криви сметки и увлѣкъл хората? Може нѣкой инженер да събърка при изчисленията, но ако съзнателно е събркалъ съ целъ да накара хората да строятъ, спрѣмо такъвъ един инженер трябва да се предприематъ санкции. Той не трябва да носи само гражданска отговорност, но и углавна, и затова намирамъ, че законътъ въ това отношение е малко непълнъ.

Сжщото стана и съ Рилския водопроводъ. Сега стана явно за всички, че проектътъ за рилския водопроводъ е билъ набързо приготвенъ и изчисленията не сѫ били точни. Когато гласувахме, каза ни се, че ще коштува 300 милиона лева, а сега казватъ, че ще коштува 500 милиона лева. Ние, Народното събрание, тогава не се заинтересувахме повече и затова носимъ и ние отговорност. Тукъ бѣха донесли една карта, на която бѣше начертанъ съ червена линия водопроводътъ. Азъ още тогава казвахъ: нѣма книжа, планове и изчисления. Казвахъ ми: „Гледайте червената линия, това е рилскиятъ водопроводъ“. Ние гледахме и гласувахме. Сега, като се изкара водопроводътъ до Бистрица, видѣ се, че нѣма нищо проучено и готово за частъта отъ Бистрица до Рила.

М. Донсузовъ (с. д.): Нека се направи.

П. Стайновъ (д. сг.): И азъ съмъ съгласенъ да се направи, но трябваше тогава да се направи добра сметка. Инженеритѣ трябва да носятъ отговорностъ, защото утре могатъ да ни вкаратъ въ друга по-голяма беля, и по този начинъ да докарваме държавата до съсипия, поради невѣрни изчисления на инженеритѣ.

Цѣрътъ на това зло, което докара до такива лоши финансови сметки е въ отговорността. Азъ мисля, че отговорността, която предвижда г. Василевъ, не е пълна. Азъ бихъ искалъ да не се ограничи отговорността само по чл. 56 и 57 отъ закона за задълженията и договоритѣ, които говорятъ общо за вината, защото ако се позволяваме съ съществуващия текстъ на чл. чл. 56 и 57 отъ закона за задълженията и договоритѣ, тогава нѣма нужда да предвиждаме специаленъ текстъ за отговорностъ на техницитѣ. Азъ бихъ предложилъ да се разшири отговорността на техницитѣ, да я направимъ по-голяма, за да можемъ да издигнемъ престижа имъ, та когато се заловятъ за една работа, да се заловятъ съ чувство на отговорностъ. Тогава когато нѣкой се чувствува, че не е годенъ за известна работа, нѣма да се залавя. Само по този начинъ ще можемъ да издигнемъ престижа на техника, само по този начинъ ще можемъ да запазимъ държавата, общинитѣ и окръжитѣ отъ опасни увлѣчения, въ каквито сѫ били вкарвани често пѣти по вина или на недобросъвестни, или на наивни, или на неподготвени, или безъ чувство на отговорностъ техници.

Г-да! Азъ ще искамъ да повдигна още два малки въпроси, които преждеговорившитѣ съвсемъ не засегнаха.

При съставянето на законопроекта, който е представенъ тукъ, както ви казахъ, сѫ вземали участие преди всичко инженери. Дали неусѣтно или случайно, авторитѣ на законопроекта сѫ станали жертва, така да се каже, на едно увлѣчение — увлѣчение, което не е отъ полза нито за техниката, нито за индустрията, нито пъкъ ще защити достатъчно морала и бждещитѣ инициативи на инженеритѣ у насъ. Думата ми е за фактическото, пълно изключване на чужденцитѣ-специалисти техници — въ нашитѣ индустриални заведения. Г-да! Нашата индустриална техника — трябва да признаемъ това — въ последно време наистина е направила невѣроятенъ прогресъ. Известни творения на българската техника сѫ гордостъ не само за българитѣ, но изобщо — техниката въ цѣлия свѣтъ; ние съ право можемъ да се гордѣмъ и предъ чуждия технически съветъ

съ известни технически постижения на нашитѣ инженери. Балканската линия, съ нейнитѣ смели тунели, предприятието „Орионъ“, нима не сѫ дѣло на българската техника? Азъ съмъ чувалъ, г-да, че съ тѣзи си дѣла нашата техника е предизвикала вниманието на чуждия технически свѣтъ и че тя действително може да се гордѣе съ тѣхъ. Така че, когато имаме такива дѣла и виждаме, че нашата техника е проникнала навсѣкжде и достойно върви по своя пътъ, нѣма какво толкова да се опасяваме, че може чужденцитѣ да ни завладѣятъ. Но това не показва, че трябва да си правимъ илюзия, че сме изпреварили чужденцитѣ въ всѣко отношение, че нѣма отрасли, за които е нужно да дойдатъ чужденци и да ни покажатъ известни тънкости, които, нашитѣ техници, свършили въ странство, не сѫ могли да схванатъ. Би-било преголѣма самоувървеностъ да се твърди, че нищо не можемъ да научимъ отъ чужденцитѣ. Ако нашитѣ техници сѫ успѣли до голяма степенъ, то се дължи на това, че на мѣстна почва сѫ се състезавали, борили съ чужденцитѣ техници и сѫ могли постепенно да ги измѣстятъ. Нима желѣзницитѣ у насъ не ги строеха по-рано само чужденци и постепенно-постепенно, безъ да се мѣси законътъ, нашитѣ инженери съ своята практичностъ, способности и своитѣ широки възгледи се наложили и днесъ най-смѣлитѣ желѣзнопѣтни предприятия се строятъ само отъ тѣхъ? Постепенно сѫ ставали завоюванията на нашето техническо дѣло. И затуй и сега трябва да оставимъ свободна тази борба, за да не могатъ наши инженери, най-неспособнитѣ често пѣти, да се приспиватъ подъ нѣкакви привилегии, да мислятъ, че само тѣ могатъ да бждатъ инженери въ България. Отъ това нѣма да спечели преди всичко индустрията, но отъ това нѣма да спечелятъ и самитѣ техници. Това ограничение, което се прокарва въ закона, ще бжде унижително за онѣзи техници, които чувствуватъ сили да се борятъ съ всѣки, който би ги изпреварилъ. Тѣ нѣматъ нужда отъ привилегии. Некадърнитѣ не сме длъжни да защищаваме съ привилегии и закони. Ама ще кажете, че законътъ не предвижда такова изключване. Да, той не предвижда пълно изключване, но предвижда едно фактическо изключване. Въ чл. 64 е казано: (Чете) „Въ всички технически предприятия, индустрии и заведения, техницитѣ български подданици трябва да бждатъ въ началото най-малко 20% отъ общото число на сжщитѣ, а останалитѣ чужденци техници въ продължение на 10—20 години, споредъ естеството на предприятието, трябва да се замѣняватъ постепенно съ техници български подданици до 80%. Нарушителитѣ на горното постановление отъ настоящия законъ за всѣки отдѣленъ случай се наказватъ съ глоба отъ 5.000 до 25.000 л.“ Даже въ законопроекта на архитектуритѣ сѫ предвидени още по-голямъ изключения на чужденцитѣ инженери и архитекти. Азъ казахъ, че това е едно фактическо изключване, забрана на чужденцитѣ да упражняватъ техническа практика у насъ. Какъ ще можемъ да приложимъ този процентъ, когато нашитѣ предприятия сѫ малки и иматъ единъ-единственъ инженеръ чужденецъ специалистъ по много тънка материя? Сега, когато нашитѣ инженери се учатъ и постепенно-постепенно можемъ да имаме наши инженери специалисти, това постановление не можемъ да го приложимъ и сме принудени да докарваме специалисти инженери отъ вънъ. Ние не можемъ да имаме претенцията, че ще изпреваримъ Германия, че ще изпреваримъ Англия и Америка въ най-тънцитѣ имъ изобретения. Така че, г-да, тѣзи проценти — 20% и 80% — сѫ неприложими. Представете си, има само единъ инженеръ въ едно предприятие. Какъ ще го раздѣлимъ, за да сложимъ този процентъ 80%? Естествено, че това строго приложение на закона ще докара до несъответствия. Азъ разбирамъ, че трябва да се защити националната техника — това е наша длъжностъ — че трябва да намѣримъ начини да я поощримъ, но, г-да, не трябва, било прѣко, било косвено, да изключваме чужденцитѣ техници, защото въ края на крайщата това ще бжде, само закрила на неспособнитѣ, на некадърнитѣ. Нека да намѣримъ други, по-добри и по-разумни начини, чрезъ които да защитимъ нашата родна техника, за да не би туй постановление да се обърне въ една защита на некадърнитѣ. Ето, съ тоя въпросъ ще моля комисията да се занимае и да му намѣри подходящо разрешение, като държи сметка за тѣзи две нѣща.

Последниятъ въпросъ, на който се спирамъ, г-да, е въпросътъ, който се изнася въ чл. 4 на законопроекта, споредъ който службата на Главната дирекция на благоустройството се раздѣля на редовна, извънредна и специална. (Чете) „Редовната служба обема изпълнението на

всичко, което е от ведомството на главната дирекция; извънредната служба обема изучаването, проектирането и извършването на всички нови и голъми обществени стро-ежи; специалната служба — на нея се спирамъ — „обеа кратковременни технически работи, които се вършатъ отъ органитъ на Главната дирекция, но се плащатъ отъ срѣд-ствата на разни кооперации, субсидирани отъ държавата или не, както и отъ общинскитъ съвети“. Мене ми се струва, че това понятие „специална служба“, което е вмък-нато въ законопроекта води до едно смѣшение — смѣ-шение, което ще има последици непрепоръчителни главно въ финансово отношение. Смѣшението, до което ще се дойде вследствие създаването на тая особена категория „специална служба“ ще дойде отъ това, че по настоящия законопроектъ не е много ясно, тия кооперации за плано-снимане, за водоснабдяване, за силоснабдяване, за паважъ и пр. какви сж и къмъ кого сж прикрепени. Досега тѣ бѣха къмъ окръжнитъ самоуправителни тѣла; по законо-проекта пъкъ мѣчно може да се смѣтне, че тѣ влизатъ сега въ реда на държавнитъ служби. Въ чл. 38 е опредѣленъ редътъ, по който става кооперативното плано-снимане, водо-снабдяване и т. н. Тамъ се предвижда една комисия, която се председателствува отъ окръжния управител, който е държавенъ чиновникъ; тази комисия ще опредѣли реда на кооперативното плано-снимане, водоснабдяване и пр. и ще съставя и съответнитъ бюджети, които се гласуватъ отъ окръжния съветъ и одобряватъ отъ министра на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството. Азъ оставамъ съ впечатлението, че съ законопроекта се прави една ре-форма, като тия служби се взиматъ отъ окръжното само-управление и се обръщатъ въ държавни. Щомъ ги превръ-щаме въ държавни служби, азъ не виждамъ тогава при-чини защо да не ги сложимъ въ първата категория на службитъ, въ „редовната служба“, които сж държавни служби и които ще се плащатъ отъ държавния бюджетъ, съ заплати, установени за чиновницитъ по бюджета на дър-жавата. Защо се въвежда тази категория „специална служба“, която ще се плаща отъ срѣдствата на разнитъ кооперации и отъ тия на общинскитъ съвети? Азъ нами-рамъ, г-да, обяснение на това въ чл. 27 на законопроекта: (Чете) „Когато техническиятъ персоналъ отъ редовната служба бжде натоваренъ по заповѣдъ на министра и съ нѣкаква кратковременна специална служба, съгласно чл. 4 буква „в“, той получава за времето, презъ което изпълнява тази служба и допълнително възнаграждение, опредѣлено отъ министра“. Пакъ допълнителни възнаграждения. И, споредъ мене, тия допълнителни възнаграждения, които се добиватъ по единъ страниченъ начинъ, сж станали при-чина да се правятъ такива излишни раздѣления, да се съз-дава нова категория „специална служба“, чрезъ която чи-новницитъ да могатъ да получаватъ едно странично въз-награждение. Когато се боримъ за оеднавяването на всички заплати, ние ще трѣбва да гонимъ всѣка помисль за създаването на такива странични доходи, които предиз-викватъ по-скоро ревнивостъ и завистъ въ нашитъ чинов-ници и докарватъ до нежелателни не скандали, но всѣки случай търкания въ службата, протести, отъ които ние сме длъжни да вземемъ актъ. Ако единъ инженеръ бжде пратенъ да работи въ едно плано-снимачно бюро, въ едно водоснабдително бюро и пр., той изпълнява тамъ своята държавна служба. И едното е държавна служба и другото е държавна служба, и щомъ работи отъ 8 до 12 и отъ 2 до 6 ч., както е казано въ закона за държавнитъ служи-тели, той може да получава само една заплата, която е предвидена въ щата, макаръ и командированъ далечъ отъ мѣстото, където живѣе. Ако заплатитъ на инженеритъ сж малки, нека намѣримъ начинъ — ако финансовото поло-жение на държавата позволява — да ги увеличимъ; но по такъвъ начинъ, чрезъ извъртане, да се мѣчимъ да създа-ваме особени приходи на чиновницитъ, па били тѣ и по техническото ведомство, това е недостойно не само за държавата, но е недостойно и за престижа на самитъ ин-женери, които по този начинъ се превръщатъ на хора, които — бихъ казалъ обидна дума — чакатъ милостиня отъ това или онова самоуправително тѣло, като го канда-рисватъ чрезъ влиятелни хора да ги покани да изпълня-ватъ тая или оная служба. Впрочемъ, г-да, по този въпросъ, нашиятъ Върховенъ административенъ съдъ съ едно реше-ние отъ 25 декември 1926 г. даде единъ добъръ урокъ на Министерството на благоустройството, като отмѣни едно не-гово решение отъ миналата година за вписване по единъ принудителенъ начинъ въ бюджетитъ на фондоветъ на плано-снимачнитъ бюро на единъ окръгъ особенъ кредитъ

за плащане възнаграждение на държавни служители, взели участие въ работата на тия плано-снимачни бюро. Оказа се, че хората, които сж взели участие въ работата на тия бюро сж били държавни служители, които по си-лата на съществуващия законъ за благоустройството упра-жняватъ контролна функция, и за тази си контролна фун-кция, като чиновници сж длъжни да изпълняватъ, тѣ сж искали да получатъ допълнително възнаграждение отъ окръжния съветъ. Съ право Върховниятъ администра-тивенъ съдъ отмѣни вписания за тая целъ особенъ кре-дитъ въ бюджета на единъ окръженъ съветъ. Азъ смѣ-тамъ, че ние изобщо трѣбва да вземемъ подъ внимание промѣнитъ въ заплатитъ на държавнитъ служители, които станаха напоследъкъ съ бюджетопроекта, и чл. 27 отъ за-конопроекта да бжде поправенъ така, че да не ни довежда до плащането на извънредни допълнителни възнагражде-ния, които сж тежки за държавния бюджетъ, и предизвик-ватъ търкания между служителитъ.

Това сж, г-да, въпроситъ, на които искахъ да спра ва-шето внимание. И понеже не мога да ви занимамъ съ всички подробности на законопроекта, който е единъ технически законопроектъ, накрая ще повторя, че законопроектътъ е едно сериозно, обмислено и до висша степенъ полезно дѣло. Той съдържа постановления нови за нашето право и за организацията на техническата служба у насъ. Тия ново-въведения и реформи ще докаратъ едно издигане и на тех-ническата служба, и на престижа на техническата властъ и на престижа на самитъ инженери въ страната; тѣ ще за-пазятъ интереситъ и на съсловието, и на индустрията, и на частнитъ лица. Азъ споменахъ за нѣкои отъ тия нововъве-дения, други — само ще ги изброя.

Щастливо нововъведение, полезна реформа е напр. учре-дяването на висши технически съветъ. Предвиждатъ се редъ гаранции — участието дори въ известни случаи на представители на свободното инженерско съсловие — при разглеждането на разни мѣчнотии и оплаквания, които могатъ да се явятъ било отъ предприемачи, било отъ други лица-техници. Друго нововъведение, голѣма и хубава реформа е установяването на цензъ за всѣка техническа служба. Най-после и у насъ за тия служби ще може да се наложи по единъ строгъ начинъ това отдавнашно искане за ценза. Азъ бихъ молилъ г. министра да махне малката забележка I къмъ чл. 64, въ която се казва: „Исключение се прави за случаятъ, когато въ страната нѣма специали-зирани лица въ нѣкоя област на техниката, и то по реше-ние на Министерския съветъ“. Макаръ въ много закони да има строги постановления за образователни и служе-бенъ цензъ, съ такива малки забележки се заобикалятъ тия строги постановления и ние виждаме хора неподготвени, млади, безъ практика, безъ да сж доказали своитъ способ-ности, да заематъ най-високи и отговорни мѣста, а последи-цитъ отъ това сж печални. Азъ моля г. министра да пре-махне тая забележка, за да се изключи възможността въ бждеше да се назначаватъ хора, които нѣматъ нужния служебенъ и образователенъ цензъ. По този начинъ — и за Военното министерство го казахме, и за сѣдиитъ го казахме — и тукъ не ще може да влѣзе човѣкъ, освенъ по установения редъ. Така ще се тури край на партизанството въ техническото ведомство, защото нѣма по-лошо и по-опасно нѣщо отъ това — да се прави партизанство въ тех-ническото ведомство. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председателствуващъ П. Тодоровъ: Г-да! Постѣпили сж две законодателни предложения, подписани отъ надлеж-ното число народни представители.

Първото законодателно предложение е за измѣнение на избирателния законъ (Вж. прил. Т. I, № 48)

Второто законодателно предложение е за измѣнение и допълнение на законитъ за амнистия отъ 10 януарий 1924 г. и отъ 13 февруарий 1926 г. (Вж. прил. Т. I, № 49)

Т. Кожухаровъ (д. ср): Кой ги е внесълъ?

Председателствуващъ П. Тодоровъ: Народни предста-вители отъ различни парламентарни групи.

М. Донсузовъ (с. ф): 50 души.

Т. Кожухаровъ (д. ср): Кои сж.

Председателствуващъ П. Тодоровъ: Първото предложе-ние, за измѣнението на избирателния законъ, е подписано

отъ г. г. Кръстю Пастуховъ, Стоянъ Костурковъ, Александъръ Гиргиновъ и др.

Второто предложение е подписано отъ г. Миновъ и други нѣкои народни представители.

Има думата народниятъ представител г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д.сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Искамъ позволение ви да кажа и азъ нѣколко думи за и по поводъ на внесенния законопроектъ отъ г. министра на благоустройството.

Безспорно е, че законопроектътъ трѣбва да бѣде поздравенъ отъ всинца ни като единъ опитъ да се регулира една отъ най-мѣжнитѣ, една отъ най-сложнитѣ и най-неподаваемитѣ се на регулация области, защото тамъ се преплитатъ всевъзможни интереси — отъ голѣмитѣ обществени и държавни интереси до най-малкитѣ частни такива. И би трѣбвало съ всички усилия да подпомогнемъ г. министра въ желанието му, щото този законопроектъ да стане по-скоро законъ.

По поводъ на законопроекта взимамъ думата, за да обърна вниманието ви, както и вниманието на г. министра, върху нѣколко положения, които, споредъ мене, би трѣбвало да личатъ въ самия законопроектъ. На първо мѣсто трѣбва да признаемъ, че у насъ не се чувствува силата и авторитетътъ на техническата властъ — никѣде я нѣма и никой като-че-ли не желае да ѝ се подчини. Дори и въ области, за които имаме закони — каквато е тази по благоустройството — не може техническата властъ да вземе надмощие надъ частнитѣ интереси и стремежи и — съ право бихъ употребилъ думата въ случая — лични капризи, за да наложи онуй, което е редовното и правилното по закона и по правилата на техниката, на науката.

Преди всичко този авторитетъ на техническата властъ е необходимо да се засили чрезъ този законъ, защото се засѣгатъ интереси ежегодно за милиарди лева. Това не е преувеличена цифра. Държавата, общинитѣ, частнитѣ лица, и по-богати и най-бедни, иждивяватъ ежегодно за постройка, голѣми и малки, суми, които, събрани, ще надминатъ единъ и два милиарда лева ежегодно. Единъ спестенъ народенъ капиталъ се влага безъ правило, безъ единъ редъ, който е необходимъ, за да бѣде вложенето и полезно, и по-дълготрайно. Вие всички сте свидетели на това, какво представлява днесъ благоустройството на нашитѣ градове, което е подъ надзора на техническата властъ, респективно на г. министра на благоустройството.

Азъ не ще да обвинявамъ никого, нито имамъ тѣзи данни нарѣчка, но азъ искамъ да ви напомня нѣкои факти, които сѣ потресаващи и които говорятъ за бездействие на техническата властъ у насъ. Какво напр. представлява София днесъ въ нейното благоустройство, или по-право въ нейното разстройство? Кажете ми, проявила ли се е техническата властъ при прокарването или поправянето на една софийска улица? Та не виждаме ли тукъ, въ центъра на града, предъ очитѣ ни да стои едно грамадно здание, захванато и спрѣно? А това е на всѣка стѣпка: наждето и да се обърнете, ще видите здания захванати и недовършени вследствие на спорове съ комшията и т. н. Та не сме ли свидетели, че предъ Военния клубъ зданието на едно частно лице излиза 30 см. на тротоара? И никой нѣма властъ да спре това. Ние виждаме на други мѣста — ако трѣбва, азъ ще посоча факти — при строенето на здания архитектуритѣ съзнателно да нарушаватъ закона за благоустройството, като застрояватъ и частъ отъ тротоара; и когато стопанинътъ изкаже опасение, че може да бѣде спрѣнъ строежътъ, архитектуритѣ му отговаря: „Не бой се, ще го прокараме!“

Азъ не мога да обвиня лично г. министра, а само изнасямъ факта. Отговорността за тѣзи нарушения азъ не мога да проследя дождѣ отива, безспорно, тя е далечъ отъ г. министра, но въ всѣки случай тя пада върху техническата властъ. Тѣзи факти, които изнасямъ, сѣ неоспорими.

К. Пастуховъ (с.д): Нарушени сѣ всички постановления на закона за благоустройството. Рѣдко въ София има кѣщи, изложени добре на слънце.

Г. Данаиловъ (д.сг): Всички тѣзи малки кѣщички, които ежегодно изникватъ въ София и които сѣ, безспорно, резултатъ на спестяване, на влягане на народни капитали въ строежъ — обикновено този, който строи такава кѣщичка съ 50—100 хиляди лева, задължнява съ още

толкова предъ нѣкоя банка — се строятъ по начинъ не благоустройственъ, а разстройственъ, ако може да съществува въ техниката този терминъ. А това, г-да, не може да се търпи.

Има нужда отъ една силна техническа властъ. Когато сме се обръщали тукъ-тамъ, отговарятъ ни, че техническата властъ била безсилна. Азъ знамъ, па и много отъ васъ знаятъ добре, че въ Нѣмско има особена Вауполизеи — полиция на строежа — която въ всѣки моментъ, щомъ забележи строежъ неотговарящъ на благоустройството, веднага може да го спре, безъ да отговаря предъ нѣкого за това.

Азъ, г-да, като домопритежателъ съмъ единъ отъ голѣмитѣ страдалици въ София. Азъ страдамъ извънредно много отъ една голѣма фабрика, която е въ сѣдство съ моята кѣща и отъ която почти не може да се живѣе. Тази фабрика е вътре въ чертитѣ на града, по законъ тя не може да съществува тамъ, и ако би имало една сериозна техническа властъ, би я премахнала въ сѣщия моментъ, когато нѣкой би се оплакалъ. Касае се за фабриката на братя Прошекови. Презъ 1917 г., когато всички бѣха на фронта, съгласно закона за благоустройството издаде се едно обявление, написано съ пишуща машина въ нѣколко екземпляри и разпелено по телеграфнитѣ стълбове, въ което се подканваха гражданитѣ, които желаятъ, да направятъ възражения въ опредѣленъ срокъ, следъ който, ако не бѣдатъ направени никакви възражения, фабриката се смѣта узаконена. Това обявление бѣше написано на едни малки листчета, залепени по телеграфнитѣ стълбове, и азъ нѣмаше да го забележа, ако едно отъ моитѣ деца не бѣше ми обърнало внимание на него.

Та искамъ да ви кажа, г-да, че този въпросъ е много сериозенъ. Азъ се спирамъ само върху единъ фактъ, който ми е по-близо познатъ. Азъ се заехъ и самъ да се поборя, безъ да мога да направя нищо, не защото не съмъ ималъ подкрепата на техническата властъ, но — такава съдба! За тази фабрика е решено още преди 15 години, че коминътъ не може да стои тамъ, дето е; азъ твърдѣхъ, че той е пресѣченъ отъ землетресението и отиѣстенъ съ нѣколко сантиметри и всѣки моментъ може да падне, но въпрѣки това, техническата властъ не можа да го махне. Азъ твърдя всичко това и искамъ анкета. Освенъ това, техническата властъ се произнесе, че коминътъ трѣбва да има скара, защото прозорцитѣ и двороветъ на околнитѣ кѣщи, които струватъ съ стотици хиляди и милиони лева, се покриватъ съ сажди, и хората не могатъ да си простратъ прането по двороветъ. Това е решено, обаче и досега не е приложено, и досега коминътъ работи безъ скара. Фабриката събори единъ коминъ и издигна новъ, безъ да може нѣкой да ѝ се мѣси въ това. Фабриката се преустройва, но безъ планъ, и чакъ когато се преустрои, представи планъ за одобрение. Презъ време на войната, презъ 1916 и 1917 г. тя удвои и утрои казанитѣ си и никой не можа да ѝ спре. Чакъ когато свърши това, тя поиска одобрение за извършеното.

Споредъ мене, г-да, щомъ ставатъ подобни работи, то значи, че нѣмаме техническа властъ. Има много такива примѣри. Азъ ви привеждамъ само този. Колкото се отнася до постройкитѣ въ градоветъ, и специално въ София, тамъ нарушението на закона за благоустройството е извънредно голѣмо. Тамъ вече имаме пълно разстройство. И по поводъ на този законопроектъ азъ бихъ поздравилъ г. Славейко Василевъ, ако той съ своята енергия, познания и дисциплина въ работата би взелъ въ рацетѣ си цѣлата тази работа, защото само една властъ отъ центъра ще може да тури на мѣстотъ имъ общинскитѣ власти.

Азъ мога да ви посоча хиляди примѣри за нарушение на закона за благоустройството. Нѣкои казватъ, че това сѣ грѣшки; азъ, обаче, казвамъ, че това сѣ дължи на отсъствие на техническа властъ. На единъ гражданинъ, който е вложилъ своитѣ спестени пари, за да си построи кѣща, безъ всѣкакъвъ законъ неговиятъ сѣседъ би могълъ да му събори кѣщата въ всѣки моментъ. Защо? Защото не е спазилъ закона за благоустройството. Ако можехме да приложимъ закона за благоустройството, ние бихме имали едни благоустроени градове. За жалость, обаче, у насъ липсва техническа властъ.

Другъ единъ въпросъ, г. г. народни представители, върху който искамъ да обърна вашето внимание и особено вниманието на г. министра и който е отъ компетенцията на върховния съветъ при неговото министерство, е въпросътъ за архитектурата и архитектурониката на нашитѣ градове. Хубавитѣ наши градове, г. г. народни представители, дори въ турско време, днесъ сѣ разрушени, днесъ сѣ развалини.

Тъ сж една смѣсца на безвкусице и ужасъ отъ архитектурна гледна точка. Вземете който искате градъ отъ хубавитѣ стари наши градове, вземете Пирдопъ; какво бѣше той съ своитѣ балкони, съ своитѣ язълци и какво представлява днесъ? Като гледамъ насреща си г. д-ръ Кънчо Милановъ, идва ми на умъ за гр. Шуменъ. Шуменъ бѣше единъ гиздавъ градъ съ своитѣ турски постройки, а сега той е разрушенъ и нищо ново не е направено. Трѣвна съ хубавитѣ паметници на архитектурата, съ най-голѣма хармония въ линиитѣ, каквито може да измисли единъ майсторъ, единъ архитектъ съ вкусъ, представлява днесъ единъ ужасъ. Въ срѣдата на най-хубавитѣ здания сега се вмѣкнаха нѣкои отъ новитѣ, съ остри ъгли, и не е възможно човѣкъ да мине.

Но това не е само въ тѣзи градове, които споменавамъ — почти всички наши градове сж разстроени. И лошото, г. г. народни представители, ето къде е. Думата е за планирането. Нашитѣ градове могат да се планиратъ и да се преустроятъ въ 5—10—15—20 години. Ето половинъ вѣкъ какъ сме свободни, обаче въ какво положение сж нашитѣ градове? Старото е останало, новото е недовършено, на разни мѣста зѣятъ празнини и всичко това действително представлява една развалина — никаква архитектура. Но когато имаме нѣщо хубаво, да вземемъ да го унищожимъ — за това ми е мѣчно. Всѣки гражданинъ, който има вкусъ къмъ хубавото, ще се съгласи съ мене. Азъ съмъ живѣлъ въ Немско. Тамъ строятъ нови сгради, създава се новъ градъ, но отдѣлно — старото си остава: Въ единъ градъ като Нюринбергъ, единъ отъ хубавитѣ стари градове, въ старата частъ не можешъ единъ гвоздей да заковешъ — тя е отдѣлно. И у насъ би трѣбвало да бѣде така.

А. Сталийски (д. сг): Тамъ старитѣ кѣщи сж каменни, а нашитѣ сж паянтови.

Г. Данаиловъ (д. сг): Нашитѣ паянтови, дървени кѣщи могат да отидатъ още единъ вѣкъ. Нѣма защо да се разрушаватъ хубавитѣ постройки. Стопанинъ, който желае да направи нѣщо ново, трѣбва да го направи въ новата частъ на града. Тѣй разбирамъ азъ въпроса, такава е европейската архитектура; така е по цѣлъ свѣтъ. Това, което е хубаво, не бива да се разрушава.

Азъ искамъ тукъ да изкажа едно пожелание, което вѣрвамъ че е и ваше. Ние имаме голѣми архитектурни паметници, които не сж подъ надзора на министерството и се рушатъ. Не знаемъ кое министерство ги управлява и се грижи за тѣхъ: Св. Синодъ ли, Министерството на просвѣтата ли или Министерството на благоустройството? Кой се грижи за тѣзи незамѣними паметници по своята архитектура, каквито сж Рилскиятъ манастиръ, Троянскиятъ, Бачковскиятъ, Петропавловскиятъ, „Св. Троица“, Преображенскиятъ, който е полуразрушенъ и нѣма кой да го поправи? Кой се грижи за тия паметници на нашето минало, на нашата история? Всѣки трѣбва да ги цени, защото въ тия паметници, безспорно, е изразена нашата материална култура.

Отъ устата на чехски инженери и техници, посѣтители на нашата страна, азъ чухъ следнитѣ думи, които не само ме възрадваха, но и възтордѣха. Тѣ казаха: „Никога не сме мислили ние, че въ България може да има такава материална култура, каквато видѣхме; никога не сме предполагали, че въ България материалната култура има такъвъ самобитенъ характеръ, съ тия линии, съ тия строителни архитектурни части, каквито ние видѣхме. Това показва, че тукъ е живѣлъ единъ народъ издигнатъ, съ минало, съ творчество въ материално отношение“.

Нѣмаме други паметници, по които ние да сѣдимъ за нашето минало, толкова повече, че нашата страна имъ нещастие да попадне подъ игото на единъ голѣмъ завоевателъ, който унищожилъ всичко, което бѣше заварилъ. За ради това поне туй, което е останало досега, трѣбва непремѣнно съ всички усилия и жертви на държавата и на техническитѣ власти да се запази, като се подкрепи, оправи и заздрави.

Азъ моля г. министра непремѣнно чрезъ своя висшъ съветъ да предвиди надзоръ — ама строгъ надзоръ, разбирамъ азъ — върху нашитѣ архитектурни паметници, да се съсрѣдоточатъ грижитѣ за тѣхъ на едно мѣсто и отъ тамъ да излизатъ разпоредбитѣ, защото иначе, ако много органи разпореждатъ съ архитектурнитѣ паметници, нѣма да има никакъвъ резултатъ.

Сега азъ дохождамъ на другъ единъ въпросъ — на въпроса за водното дѣло, което е сжщо тѣй важно и което е ново дѣло.

Използуването на водитѣ у насъ е отдавна познато. Мелницитѣ — воденицитѣ, както ги казваме още — сж разпространени навредъ въ страната ни. Но днесъ новата техника предвижда нѣкои нови срѣдства, чрезъ които могат да се използватъ водитѣ; едно, за добиване на сила, и друго, за подобрене на земледѣлието — за напояване. Естествено, държавата трѣбва да дойде на помощъ на тази нова техника и да я приложи къмъ условията на нашата страна. Но у насъ ние имаме единъ голѣмъ недостатѣкъ въ туй отношение. Изпълнението на едно единно дѣло зависи отъ нѣколко ведомства; едно министерство се грижи за едно, друго министерство се занимава съ въпроса за машинитѣ и то ги раздава, трето министерство опредѣля водното право, четвърто министерство пъкъ се грижи само за канализирането, за спирането на водитѣ или изобщо за изсушаването, и по такъвъ начинъ имаме една галиматия въ централната властъ. Това, г. г. народни представители, не може да се търпи. Нѣколко пѣти и тукъ въ пленума, и — помнятъ тѣзи отъ васъ, които присѣствуватъ по-често — въ бюджетарната комисиия е повдигнатъ въпросътъ за унификация на службитѣ. Азъ смѣтамъ, че сега е най-подходящиятъ случай, щото цѣлата служба по водитѣ, въ всичкитѣ ѣ разклонения, да премине подъ ведомството на Министерството на благоустройството. Само тогава ще имаме единъ редъ, защото управлението ще излиза отъ една точка.

Но не е само това. Ами какъ се извършва строежътъ на държавнитѣ сгради? Нѣколко министерства се грижатъ, или по право всѣко министерство се грижи за своитѣ сгради. Министерството на войната има своя областъ на действие въ туй отношение: казармитѣ и други нужди нему сгради то си ги строи само; Министерството на просвѣтата строи училища — не позволява никой да му се мѣси; Министерството на вътрешнитѣ работи, чрезъ Дирекцията на народното здраве, строи болници — има си свой архитектъ; Министерството на търговията строи бани — никой не може да му се мѣси, има си свой архитектъ. И сме дошли до невъзможния случай, щото въ наше време, г. г. народни представители — ние сме вече отговорнитѣ, нѣма защо да се криемъ — да има едно чудовище — баня, каквато е „Овчата купель“, въ която, като застанешъ на коридора и вдигнешъ рѣжа, ще опрешъ о тавана. Чудовище на архитектурата!

Министерството на благоустройството трѣбва да съсрѣдоточи въ себе си всичката властъ по отношение на архитектурата, да направлява строителното дѣло въ страната и да наказва онѣзи, които грѣшатъ.

Азъ не ща да прибавямъ къмъ онова, което се каза като критика отъ г. Стайнова — за голѣмитѣ суми, които се хвърлятъ въ държавнитѣ постройки. Вие всички сте свидетели тукъ на пристройката, която се прави на Народното събрание, въ която сж поставени 120 класически стълбове — повече, отколкото има въ голѣмия римски Колизеумъ. Тия 120 класически стълбове отъ времето на перипатетичитѣ иматъ смисълъ, когато се наредятъ въ една голѣма редица, за да може между тѣхъ да се разхождатъ хората, а пъкъ тукъ вие не можете да се разминете между тѣхъ — една излишна работа, направени напусто разноски. Ние сме виновни — нѣма защо да винимъ никого другиго. Може ли да се допусне това нѣщо днесъ? Разбирамъ да се направи една колониада, за да даде на сградата единъ по-приятенъ видъ, да направи зданието по-красиво, но да го отрупашъ съ тѣзи стотина и повече стълбове, за да се чудишъ защо сж тамъ — това не разбирамъ! Но вие не сте видѣли, че надъ тѣхъ отгоре ще наредятъ други, а надъ тѣхъ трети!

Г. Чернооковъ (с. ф): Този архитектъ, като е видѣлъ Вашата кѣща, искалъ е да угоди на Вашия вкусъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Моята кѣща, извинете, е направена съ строго спазване на стила. Тя не подлежи на критика. При строежа ѣ сж спазени всичкитѣ изисквания на строителната наука и старата архитектура. Тѣй че за нея не можете да говорите.

Тѣй е сложенъ този въпросъ, г. министре! Азъ Ви моля, Вие, съ наше съдействие, да вземете въ рѣцѣтъ си всичката архитектурна работа въ страната. Нѣма защо да се разпояватъ въ отдѣлни министерства тѣзи служби. Ще има едно отдѣление за строежъ на болници, друго — за гимназии

и т. н., а Вие ще имате надзора. И така Вие ще оставите на Вашите заместници, които въобще ще управляват България, една съсредоточена служба, която ще може да се развива.

Особено Ви моля да вземете грижата за старите паметници — за манастирите. Аз не ща да правя критика. Ще спомена само, че за Мавзолея в Плевен има цяло бюро, учреждение, което го пази. Има и бюджет. Много правилно! Но, ако там има бюджет, защо да няма бюджети и за манастирите: Рилски, Бачковски, Троянски — или за всичките заедно? Това са паметници, които не бива да загинат — престъпление ще бъде, ако се остави да загинат.

Аз искам да направя още няколко кратки бележки. Между другото аз искам да спомена, че нашите техници действително няма защо да се боят от чужденците. Когато трябва да дойдат специалисти от вън, нека да имат свободата да дойдат. Ползвам се от случая да спомена, че днес напусналият Русия интелигентни хора се намират в особено трудно положение, и ако те биха желали да постанат на работа у нас и бидейки специалисти, отговаряйки на изискванията, притежавайки нужните познания, ние трябва да ги допуснем; ние трябва да им дадем гостоприемство, щом те по своите технически знания, по своята научна подготовка отговарят за дадена служба. Във областта на техническите служби ние сме се много оградили. Аз даже лично споменах за това на г. министъра.

(Председателското място се заема от председателя)

Повтарям. Този законопроект трябва да бъде поздравен от всички ни. Аз обърнах вниманието на г. министъра върху въпроса: засилване на техническата власт, унификация на службите по архитектурата, по водното дело и пр.; съсредоточаването им на едно място. Обърнах също така внимание и върху запазването на паметниците. Може да е моя слабост, но аз държа много за запазването на това, което ни е останало от миналото, въпреки че е отпечатано нашето минало, което не бива да се забравя. Боянската църква, работена от българска художествена ръка, беше на разрушение, г. г. народни представители. Като дете знам, че влизахме там, за да я къртим. Благодарение на нас на покойната царица Елеонора — трябва да ѝ отдадем почит заедно с разбралата значението на този исторически паметник — с много малко пари църквата се запази, възстанови и днес тя църква, може би, е единственото нещо, което интересува чужденеца, който идва в София, колкото и мъничка да е тя. А ние имаме много по-големи паметници от нея, като Рилския манастир и други манастири, които непременно трябва да се запазят.

Тъй че, трябва да гласуваме законопроекта и да искаме засилването на техническата власт. (Ръкоплъскания от говористите)

Председателът: Има думата г. министърът на обществените сгради, пътищата и благоустройството.

Министър С. Василев: Г. г. народни представители! Законопроектът, който е внесен в Парламента за разглеждане и одобрение, както каза уважаемият другар г. Янко Стоянов, не е случайно нещо, не е днес създаден. Той е плод на продължителна работа, въпреки известни случаи съпроводена с сериозни недоразумения между техниците. Нашите инженери и архитекти са организирани в така нареченото „Инженерно-архитектно дружество“. Това дружество брои повече от 700 души инженери и архитекти. То в два три свои конгреса се е занимавало с настоящия законопроект. Собствено, същественият въпрос, с който са се занимавали е следният: свободната практика и техническата компетентност на инженерите и архитектите да бъде ли ограничена или да не бъде ограничена. По този кардинален въпрос, в срещата на нашите техници инженери и архитекти няма единно мнение. Различията в техните мнения често пъти е създавало недоразумения, да не кажа по-силна дума, отношения между тях. И когато между представителите на техническата мисъл в нашата страна няма единодушие, вие лесно ще си обясните многото дефекти в разните строежи. Напоследък, обаче, благодарумието надделя и те дойдоха до известно съгласие. Пригответе от тях законопроектът беше одобрен от тазгодишния им конгрес и те го представиха в Министерството на благоустройството. Паралелно с тяхната работа, повърхеното ми мини-

стерство, което носи голяма отговорност за благоустройството у нас, тоже приготви един законопроект за службите и пр. в самото министерство. Тия два законопроекта, т. е. този на „Инженерно-архитектното дружество“ и този на Министерството на благоустройството на ново бяха прегледани от обща комисия, съставена от членове от министерството и от дружеството, въпреки че на което се получи представеният от мен законопроект. Той не е съвършен, не е идеален, той вероятно ще претърпи изменения. Аз съм крайно доволен, че г. г. народните представители проявиха интерес към този, иначе сух закон. Изказаха се доста добри мнения и от г. Стоянов, от г. Данаилова, от г. Петко Стайнов и нека кажа и от представителя на дружествената парламентарна група, г. Чернев, който донкъде се мисли, че е специалист по тая материя, защото е бил две или три години чиновник в некое инженерство. Да се спирам върху мненията на всичките господа, мисля, че е излишно, и няма защо да обременявам вниманието ви. Трябва, обаче, със съзнание на отговорността, която нося, да отблъсна обвинението, което хвърли представителя на дружествената парламентарна група, а именно, че при съставянето на този законопроект, главният мотив е бил оградяване на чиновниците в Министерството на благоустройството.

Г-да! Казах, че този законопроект е сух, обаче той засяга много материални интереси — по-малко интереси на държавата, отколкото интереси на частните български граждани. И нека ви посоча пример. Поисках от Българската народна банка сведения за парите, имобилизирани в строежи през 1923, 1924, 1925 и 1926 г. Поисках сведения за тия четири години, защото през тях управлява правителството, което дойде на 9 юний, правителството на България, което се крепи от партията Демократически съговор. От сведенията, които ми се дадоха от Народната банка, излиза, че тя е отпуснала чрез своите клонове и агенции в София и в провинцията 4 милиарда и 500 милиона лева за частни строежи. Тия строежи са минали през ръцете на техническата власт. Има обаче доста строежи, които не са контролирани от техническата власт. Нека в това отношение ви посоча няколко примера. Онзи ден ми се съобщи от Варна, че общината или училищното настоятелство е построило здание за един милион лева и нещо, без да е спазен законът за бюджета, отчетността и предприятията.

Ще ви посоча друг пример. Тръгнете ли за с. Дървеница, вие ще видите вън от града едно грандиозно здание, фабрика за керемиди и тухли, за което са изразходвани милиони, но и досега Министерството на благоустройството не е утвърдило неговия план. Такива случаи има и в селата. Посочвайки горните примери — признак на слаба техническа власт — заявявам, че има сериозни причини, за да е така положението. Една от тия причини лежи преди всичко в цялостния наш обществен живот, въпреки че то е нашето възпитание. Ние не сме привикнали да се подчиняваме на властта, особено на техническата власт. Аз съм голямо внимание слушах речите на г. г. ораторите по този въпрос. Ако в комисията ние можем да дадем такъв дух и смисъл, такова съдържание на законопроекта, че техническата власт да се издигне на нужната висота, ние действително ще извършим едно добро дело в полза на България. Аз вярвам, че ще бъде подкрепен от г. г. членовете на комисията. Надявам се също, че вън от това отношение ще бъде подкрепен от всички г. г. народни представители, за да можем с общи сили да създадем нещо по-добро от това, което Министерството на благоустройството е представило тук пред вас. Казах, че за частни строежи в продължение на 4 години са похарчени 4 милиарда и 500 хиляди лева. Тия суми са изразходвани за постройка на къщи в цяла България. Аз имам нареще строежа по окръзи, обаче излишно е да ги чета пред Народното събрание. Ще посоча само строежите в Софийски окръг. В този окръг, в продължение на 4 години, през 1923, 1924, 1925 и 1926 г., са построени 7.610 здания, от които 454 вън от София, а останалите 7.156 постройки в София. Понеже болшинството от постройките в София са масивни, ако ги пресметнете едно на друго по 200 хиляди лева, едната похарчени са значи за строеж само в София, в продължение на 4 години един милиард и петстотин милиона лева. Но освен това има и обществени сгради. Под обществени сгради се разбират всички ония, които не са държавни или частни, а именно: кооперативни, общински, окръжни, читалища, училища и пр. За тях са похарчени в същите

4 години 446 милиона лева. За държавни постройки сж похарчени пакъ за това време 146.300.000 лева. Виждаме, прочее, отъ горнитѣ цифри, какви голѣми суми се влагатъ отъ народа ни въ строежи. При това положение, необходимо е да се даде по възможностъ най-целесъобразна и правилна организация на съответното министерство, което се занимава съ тия строежи, т. е. на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Последното, както ви е известно, освенъ за ръководството на строежитѣ у насъ, се грижи и за пѣтищата. Азъ вѣрвамъ, че г. г. народнитѣ представители ще иматъ търпение да имъ дамъ малки сведения за пѣтищата у насъ.

Въ 1912 г., когато южна Добруджа бѣше наша, но когато нѣмахме новитѣ земи, въ България е имало всичко на всичко 9.547 кил. пѣтища, отъ които държавни 5.573 кил. и окръжни и общински 3954 кил. Въ това време на 1.000 души население въ България сж се падали срѣдно 2.2 кил. Има една голѣма разлика по отношение на пѣтищата въ различнитѣ окръжи, като сравните цифритѣ за тѣхъ. Има голѣми окръжи съ много малко пѣтища. Такъвъ е напимѣръ Бургаскиятъ окръгъ, макаръ че отъ 1879 г. е въ предѣлитѣ на България.

Миналата година презъ месецъ януарий азъ имахъ случай да се срещна съ много селяни отъ Новозагорска околия, Бургаски окръгъ. Всички въ единъ гласъ ми говорѣха: „Сега за сега, г. министре, въ нашето село имаме 30 вагона жито за износъ“. Ние тогава бѣхме загрижени за стабилитета на нашия левъ, а всѣки износъ безспорно съдействува за закрепването му. Казахъ имъ: сега въ Бургасъ житото има добра цена. — „Да, но невъзможно е да го изнесемъ“. — Какъ да не е възможно? По-малко натоварвайте колитѣ. — „Абсолютно невъзможно е. Можемъ само на гърбъ да носимъ торби отъ по 10 кгр.“ А селото, отъ кѣдето бѣха селенитѣ, съ които говорѣхъ, отстои на 7 кил. отъ шосе.

Преди две седмици бѣхъ въ гр. Кула и когато лично пожелахъ да отида въ с. Голѣманово и въ с. Грамада, селянитѣ, които въ най-голѣмата виелица бѣха изминали 20 километра, за да дойдатъ на събранието, ми казаха: „По никой начинъ не можете да дойдете нито съ автомобилъ, нито съ кабриолетъ“. Какъ се движите тогава? „Въ такова време се движимъ само съ волска кола“. Тия думи на нашитѣ добри и трудолюбиви селяни сж отъ значение. Тия думи трѣбва да бждатъ чути. Азъ се вслушвамъ въ тѣхъ и затова въ бюджета 1927/1928 г. откривамъ въ гр. Кула участково инженерство, за да мога да изведа инженера отъ канцеларията и да го пратя по-близо до нуждитѣ на населението. А имайте предъ видъ, че селянитѣ сж готови да дадатъ за пѣтищата, дето се казва, и последната си пара и последнитѣ си сили.

Казахъ по-горе, че въ 1912 г. пѣтищата въ България сж били 9547 кил. Презъ 1926 г. имаме вече 13.605 кил. държавни и окръжни пѣтища. Значи отъ 1912 г. до 1926 г. имаме едно увеличение на пѣтищата отъ 4059 кил. Увеличението мсже-би не е голѣмо, но като се има предъ видъ, че енергията на българската нация въ продължение на 7 години, отъ 1912 г. до 1918 г., а преди тия 7 години, въ продължение на много години, бѣше насочена въ друга една посока — за разрешаването на голѣмитѣ национални задачи — азъ считамъ, че увеличението на пѣтищата говори вече въ полза на отговорнитѣ лица при това министерство преди менъ, говори сжщо така и въ полза на нашето инженерно съсловие, което взима прѣко участие въ строежа на пѣтищата.

Г. Данаиловъ (д. сг): Въ Бургаския окръгъ пѣтищата сж малко, защото тамъ не се плаща пѣтната повинностъ. Този окръгъ дължи 19.000.000 л.

С. Йордановъ (д. сг): Тамъ хората плащатъ много повече за пѣтна повинностъ и затова има недобори.

Г. Данаиловъ (д. сг): Въ Бургаския окръгъ може да е по-голѣма пѣтната повинностъ, но има недобори, защото не се плаща. Разбира се и държавата е виновна, но и тамошното население е виновно.

С. Йордановъ (д. сг): Фактътъ, че Бургаскиятъ окръгъ е платилъ два пѣти повече пѣтна повинностъ отколкото другитѣ окръжи, показва, че тамъ се плаща много повече.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Понеже се повдига въпросъ специално за Бургаския окръгъ, азъ трѣбва да ви дамъ едно малко обяснение.

Бургаскиятъ окръгъ дължи недобори за пѣтна тегоба между 20—25 милиона лева.

Г. Данаиловъ (д. сг): (Къмъ Сава Йордановъ) Чухте ли?

Министъръ С. Василевъ: И затуй тази година Бургаскиятъ окръженъ съветъ предвидѣ две нови длѣжности, финансови екзекутори, които ще се назначатъ отъ Министерството на финанситѣ, ще имъ се плаща отъ окръжния съветъ, на които ще се даватъ проценти при събирането на паритѣ, за да може да се събере една частъ отъ тѣзи недобори. Разбира се, не може да се откаже, че и самата техническа властъ е изоставила Бургаския окръгъ.

М. Донсузовъ (с. ф): Г. министре! Позволете ми да Ви прекъсна. Окрѣжниятъ управителъ въ своя писменъ докладъ отъ 1910 г. казва, че 12 милиона лева пѣтна тегоба сж взети отъ Бургаския окръгъ и сж дадени на други окръжи, вследствие на което въ тѣзи години не е правено нищо въ Бургаския окръгъ. Това твърде допринесе за неплащането пѣтната тегоба въ Бургаския окръгъ. Това е официаленъ докладъ на окръжния управителъ.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Ако се спирамъ на всички въпроси, които се повдигнаха отъ г. г. народнитѣ представители, съгласете се, че това ще отнеме много време. Тия въпроси, обаче заслужаватъ нуждното разяснение. Ето защо желателно е всички тѣзи въпроси да се изнесатъ въ комисията. Тамъ ще имаме повече време и ще можемъ да се впуснемъ въ по-голѣми подробности.

Г. г. народни представители! Службата въ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството за сега е уредена съ отдѣлни правилници и закони. Това уреждане не е пълно. Има области слабо засѣгнати. Такава една област, при това важна, е цензътъ и отговорноститѣ на техникитѣ и предприемачитѣ и отношенията на сжщитѣ къмъ държавнитѣ предприятия и частнитѣ строежи. Този въпросъ въ настоящия законопроектъ е поставенъ на сцената и чака разрешението си. По-голѣмиятъ цензъ, който се изисква отъ техникитѣ и предприемачитѣ, ще повдигне авторитета и престижа на сжщитѣ, което нѣщо е отъ значение. Отговорноститѣ, които се предвиждатъ въ настоящия законопроектъ, ще накаратъ нашитѣ техници на служба, техници на свободна практика и предприемачи да бждатъ по-внимателни и по-предпазливи при съставянето и изпълнението на плановѣтъ за този или онзи строежъ. У насъ има доста случаи, дето поради невнимание при съставянето на плановѣтъ или по липса на добросъвестностъ при изпълнението на сжщитѣ, сж пострадали интереситѣ било на частни лица, било на държавата, окръжитѣ, общинитѣ и пр.

Азъ напоследъкъ съчитѣмъ си видѣхъ въ с. Павелъ, Свищовска околия, резултата отъ недобросъвестна предприемаческа работа. Въ това село е построено училище, за което Павелската община е похарчила близо 3.600.000 л., обаче селянитѣ не пращатъ децата си въ него, понеже сж се явили пукнатини въ зданието. Като виновни за това положение на училището се считатъ отъ самото население предприемачътъ и архитектътъ, който е ръководилъ строежа. Има още редъ други случаи, подобни на изложения. Тия дни, преди още да бжде завършено, се събори едно обществено здание въ Самоковъ. Азъ притежавамъ снимката на тази срутена сграда, която желающитѣ г. г. народни представители могатъ да видятъ.

Ако нашитѣ техници и предприемачи бѣха добре подготвени и добросъвестни, сигурно случаетъ като тия въ с. Павелъ и гр. Самоковъ, щѣха да бждатъ много рѣдки. Следъ казаното до тукъ за ценза и отговорноститѣ на техникитѣ и предприемачитѣ, преминавамъ къмъ техническата компетентностъ и свободна практика на техникитѣ вишисти.

По този въпросъ въ срѣдата на компетентнитѣ хора има две мнения: едни сж за специализация, т. е. само архитектурътъ да се занимава съ проекти на здания, а инженерътъ — не, а други сж за неограничената компетентностъ, т. е. съ проекти на здания да има право да се занимава всѣки техникъ съ висше образование, щомъ отговаря на ценза. Последниятъ възгледъ е приетъ отъ болшинството техници въ България и е прокаранъ въ законопроекта. Счита се, че строителната областъ е творческа областъ и, че въ нея не може да има граници на известна компетентностъ, на известна практика. Трѣбва да се даде възможностъ на една широка конкуренция и когато тая конку-

ренция бжде такава, тогава се очаква, че самитъ архитекти и инженери ще вложат повече амбиция и повече трудъ, по който начинъ дѣлото ще спечели.

За да получи този въпросъ по-широко освѣтление, желателно е въ комисията по Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството да се повикатъ представители на Инженерно-архитектурното дружество. Азъ нѣмамъ нищо противъ онова, което изтъкна по случая г. Петко Стайновъ. Нека изслушае специалиститъ и всички заинтересовани страни, като техницитъ съ срѣдно образование, занаятчийскитъ сдружения и пр. Отъ това, надѣвамъ се, ще има полза.

Нѣкои отъ господа преждеговорившитъ засегнаха персонала отъ министерството.

Този въпросъ е много важенъ и крайно сложенъ. Неговото разглеждане заслужава внимание. За това, обаче, е необходимо време и подходящъ случай. Понастоящемъ не разполагамъ нито съ едното, нито съ другото. Ще кажа само едно. То е: лично азъ обръщамъ най-сериозно внимание върху подбора на персонала въ министерството. Които следятъ живота на повѣреното ми министерство, тѣ ще потвърдятъ думитъ ми.

Съ огледъ на по-добъръ изборъ на персонала въ министерството и на всички, които не служатъ въ него, ала иматъ общо съ повдигане материалната култура на страната ни, въ законопроекта се предвиждатъ цензъ и отговорности. Въ сѣщия е казано: за неправиленъ проектъ, за недоглеждане при строежъ, за недоброкачествени материали, за недобросъвестностъ при съставянето на плана и изпълнението му, виновнитъ се наказватъ. Въ това отношение законопроектътъ предвижда известни санкции, както противъ длъжностнитъ лица, тъй и за свободнопрактикующитъ техници. Ние искаме по този начинъ да оградимъ интереситъ на българскитъ граждани и интереситъ на държавното съкровище. Ако санкциитъ сѣ недостатъчни, нѣмамъ нищо противъ да ги усилимъ. Отъ онова, което чухъ отъ уважаемитъ оратори, останахъ съ впечатление, че въ този пунктъ Народното събрание сподѣля възгледитъ, които сѣ прокарани въ самия законопроектъ. За да можемъ, обаче, г-да, да поддържаме строежитъ, пѣтищата и благоустройството въ нашата страна, т. е. всичко, което се включва въ службата на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството, намъ ни трѣбва подготвенъ персоналъ. Последниятъ трѣбва да бжде съ високи качества: трудолюбивъ, честенъ и съ инициатива, плюсъ това съ цензъ и гарантиранъ. Въ законопроекта се предвижда цензъ за държавнитъ служители по министерството, за свободно практикующитъ техници и за предприемачитъ. Съ това ние искаме, както ви казахъ и въ началото, да оградимъ интереситъ на българскитъ граждани и интереситъ на държавното съкровище отъ евентуални загуби, причинени отъ недобросъвестни техници и предприемачи.

Преминавамъ къмъ въпроса за нашитъ пѣтища, въпросъ интересующъ цѣлото народно представителство. За поддържането на пѣтищата сѣ необходими парични срѣдства, каквито на Министерството на благоустройството държавниятъ бюджетъ отпуска недостатъчно. Въ миналогодияния бюджетъ имаме 55 милиона лева за поддържането на 14 хиляди км. пѣтища. Тия парични срѣдства сѣ съвършено недостатъчни. Строежитъ на пѣтищата днесъ за днесъ е много скѣпъ. Да построите единъ километръ ново шосе сѣ необходими 400—500 хиляди лева. Строежитъ на пѣтищата е скѣпъ, но и ремонтътъ на сѣществующитъ не е евтинъ. По тия съображения, налага се, щото пѣтищата да се пазятъ като нѣщо родно, близко и крайно нужно. Тѣ сѣ лостъ за стопанското повдигане и процътяване на България. Отъ голямо значение за запазване на пѣтищата въ добро състояние е малкиятъ ремонтъ на сѣщитъ. Малъкъ ремонтъ на пѣтищата, то значи слабото имъ и навременно закрѣпване. Последното е въ рѣцетъ на кантонеритъ, които трѣбва да бждатъ достатъчни по число и сѣвѣстни при изпълнение на службата. Техническата практика сочи, че на единъ кантонеръ не трѣбва да се повѣрява повече отъ 5—7 км. участъкъ, за да може да го наглежда и да го поддържа въ изправно състояние. Това положение е било достатъчно у насъ. Но дружбашитъ съ своитъ юрнци въ управлението, и тукъ внесоха разрушение. Тѣ въ бюджета за 1921/22 г. сѣ намалили кантонеритъ отъ 2,300, колкото сѣ били по бюджета на 1920/21 г., на 878, т. е. съ 60% и нѣщо намаление. Това намаление на кантонеритъ много пагубно се е отразило на пѣтищата. Кантонитъ запустѣха

и въ тѣхъ кукумявки свиха гнѣзда. Отъ 9 юний до днесъ кантонеритъ сѣ увеличили, ала недостатъчно. Тѣ въ тази годишния бюджетъ сѣ 1,100, т. е. едно увеличение въ сравнение до 9 юний съ 200 души. Тѣ трѣбва да бждатъ увеличени при първа възможностъ. Сега това е невъзможно поради сериозни бюджетни причини.

Обаждатъ се: Малко сѣ.

Министъръ С. Василевъ: Да кантонеритъ сѣ малко, но, както ви казахъ, мѣчно можемъ да ги увеличимъ по бюджетни причини. Въ правителството има съзнание, че кантонеритъ трѣбва да се увеличатъ, за да дойдемъ до нормата, щото на 5—7 километра пѣтъ да има единъ кантонеръ.

Кантонеритъ днесъ изпълняватъ и друга една служба. Ще се спра на тази подробностъ, защото е отъ значение за поддържането на пѣтищата. Нашитъ кантонери днесъ изпълняватъ и полицейска служба, ако мога да така да я нарека. Тѣ следятъ, доколко селскитъ общински кметове водятъ списъцитъ и изпълняватъ нарежданията на властѣта по службата на повиничаритъ. Тази нова длъжностъ на кантонеритъ изисква много време. Случа се понѣкога, че Х кантонеръ по дни и седмици да отива по селата за провѣрка службата на повиничаритъ, презъ което време повѣрениитъ му пѣтенъ участъкъ е изоставенъ на произвола на сѣдбата. Повиничаритъ работятъ безплатно, като докарватъ камъни, разбиватъ сѣщитъ и пр. Пешацитъ — петъ дни, а тия съ каруци — два дни.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Пакъ селското население.

Министъръ С. Василевъ: Това сѣ повиничаритъ.

Обаждатъ се: И трудовата повинностъ.

Министъръ С. Василевъ: Трудовата повинностъ е съ друго назначение. — Населението съ готовностъ работи по пѣтищата. Има, обаче, случаи, когато нѣкой общински кметъ, по съображения отъ различно естество, не е достатъчно добросъвестенъ и върши не позволенѣ работи, които се преследватъ отъ закона. Азъ не рѣдко подписвамъ заповѣди за глобяване на този или онзи общински кметъ за нарушение наредбитъ на законитъ при повикване на повиничаритъ. За намаляване до минимумъ на престѣпленията отъ този родъ, наложително е, щото кантонеритъ да бждатъ крайно добросъвестни при контрола на повиничарската теоба. Тѣ ще бждатъ такива, когато знаятъ, че шефѣтъ имъ въ окръга — окръжниятъ инженеръ, е на висотата на положението си и, че е съ пълна властъ при уреждане сѣдбата имъ.

Въ чл. 19 на законопроекта — никой отъ г. г. ораторитъ не обърна внимание на този членъ — е казано: (Чете) „Окрѣжниятъ инженеръ има пълната властъ да назначава и уволнява персонала отъ V и VI категория“ — т. е. пикоритъ и кантонеритъ — „въ повѣреното му техническо окръжие“. Съгласно закона за чиновницитъ, всѣко уволнение и пр. трѣбва да става чрезъ комисия. Въ проектитъ, които на менъ се представиха и отъ Архитектурно-инженерното дружество и отъ техническия съветъ при министерството, бѣше прокаранъ този принципъ, въ смисълъ всичкитъ провинения на служащитъ да се разглеждатъ отъ единъ съветъ или тѣй нареченъ сѣдъ, въ който ще влизатъ окръжниятъ инженеръ, единъ сѣдия или едно странично лице и пр. Г-да! Съгласете се, че това положение не е изгодно за интереса на службата. Азъ бихъ желалъ окръжниятъ инженеръ да бжде съ пълна властъ, да го направимъ голѣмъ човѣкъ. Руситъ казваха: „Командиръ полка голѣшой чловѣкъ“. Азъ бихъ желалъ окръжниятъ инженеръ да стане голѣмъ човѣкъ. За да бжде такъвъ, той трѣбва да притежава нуждната компетентностъ, да има нуждния цензъ, да има нуждната воля и характеръ, но той трѣбва да има и нуждната властъ. Съ чл. 19 отъ настоящия законопроектъ последната му се дава, съ надежда, че нашитъ окръжни инженери ще оправдаятъ довѣрието на законодателя.

Г. г. преждеговорившитъ засегнаха въпроса за чужденцитъ. Въ чл. 64 на законопроекта се говори за тѣхъ. Нека ми бжде позволено да прочета този членъ, защото искамъ да дамъ едно малко обяснение по него. Тамъ е казано: (Чете) „Въ всички технически предприятия, индустрии и заведения, техницитъ български подданици трѣбва да бждатъ въ началото най-малко 20% отъ общото число на сѣ-

щитъ, а останалитъ чужденци техници въ продължение на 10—20 години, споредъ естеството на предприятието, трѣбва да се замѣняватъ постепенно съ техници български подданица до 80%.

Нарушителитъ на горното постановление отъ настоящия законъ, за всѣки отдѣленъ случай, се наказватъ съ глоба отъ 5.000 до 25.000 л., следъ което предприятието, заведението и пр. може да бѣде закрито отъ Министерския съветъ по докладъ на съответния министъръ.

Въ случая, действително, има едно малко ограждане, една защита на техническия персоналъ въ царството. Обаче, съ това не се лишаватъ чужденцитъ отъ правото да работятъ въ страната. Казано е, че 20% трѣбва да бѣдатъ българи. Ние подразбираме по-големитъ предприятия, напр. една горска концесия, каквато е сега Дювленската или каквато ще бѣде Василиковската. Ние искаме тамъ да бѣдатъ запазени мѣста и за българскитъ техници. Казваме на капиталиститъ: ако вие ще имате въ предприятието 10 души техници, въ началото ваши ще бѣдатъ 8 души, а български техници ще имате двама. Мисля, че мотивитъ сѣ ясни и основателни, затова не се спирамъ на тѣхъ. Споредъ помения членъ отъ законопроекта, ще става постоянно замѣняване на чуждия технически персоналъ съ нашъ, докато къмъ края на предприятието, следъ 10—20 години, процентътъ на чужденцитъ техници достигне 20, а този на българскитъ техници 80%. Ние считаме, че следъ 10—20 години числото на българскитъ техници значително ще се увеличи, защото много младежи отиватъ въ странство, свършватъ и трѣбва да бѣдатъ защитени въ закона. Въ всѣки случай, този въпросъ ще се разгледа въ комисията, и азъ ще искамъ да чуя мнението на г. народнитъ представители, плусъ това на техникитъ, които ще бѣдатъ поканени да се изкажатъ. Ако въ комисията се дадатъ сериозни мотиви, че посочената редакция е вредна за интереситъ на стопанския ни животъ или, че се спирамъ върху морала на нашитъ техници, понеже искаме да ги оградимъ отъ конкуренция и пр., то нищо не ни прѣчи да дадемъ друга редакция на чл. 64, която да задоволи разбиранията по въпроса на Парламента.

Г. г. народни представители! Въ законопроекта се предвижда отдѣлна глава „кооперативно благоустройство“. Понастоящемъ имаме кооперативно водоснабдяване, кооперативно планоснемане; искаме да въведемъ и кооперативното уреждане на улицитъ. По този начинъ мислимъ да заинтересуваме нашитъ добри и трудолюбиви селяни съ благоустройството на своитъ села. Заинтересуваме ли ги въ това направление, то значи, че сме направили значителна стѣпка къмъ благоустройството на селата. Въ това азъ вѣрвамъ, защото познавамъ трудолюбието и силата на нашия гражданинъ отъ селата. Ако днесъ селата жертвуватъ срѣдства за водоснабдяването, което е извънредно скъпо, то сѣщитъ ще проявятъ голѣма енергия за уредбата на улицитъ си, гдето не се искатъ много парични срѣдства.

Както водоснабдяването заинтересува много срѣди и стана общественъ въпросъ, сѣщото нѣщо трѣбва да направимъ и съ въпроса за благоустройването на селата. Въ това отношение на първо мѣсто представителитъ на техническата властъ ще трѣбва да проявятъ благородна амбиция и да проагитиратъ между населението голѣмата полза, която ще иматъ селата отъ уредбата на пътищата си вътрѣ въ самитъ села. Тази агитация ще трѣбва да се води отъ всички, които желаятъ доброто на народа. И понеже паричнитъ срѣдства на общинитъ сѣ недостатъчни, то налага се да се привлече трудътъ на нашия народъ къмъ благоустройството на населенитъ пунктове.

Нѣкой отъ социалдемократитъ: Тежко и горко!

Министъръ С. Василевъ: Г-да! Тукъ се засегна седмиятъ отдѣлъ на законопроекта — за строителнитъ предприятия и представителства. Въ нѣколко думи ще ви кажа какъвъ е принципътъ тамъ. Ние искаме да създадемъ правилни отношения между предприемачитъ и строителитъ — това е нашата мисль — и туряме една малка отговорност и за предприемачитъ. Нека ви прочета напр. алинея втора на чл. 77 (Чете): „Предприемачъ, на когото въ течение на 5 години е било отнето на два пѣти правото да се явява на търгове, такъвъ предприемачъ губи завинаги това право“. Това е новото въ нашия законопроектъ: предприемачътъ губи завинаги това право, щомъ като за 5 години два пѣти се е проявилъ недобросъвестно. А въ чл. 84 е казано: (Чете) „Предприемачитъ на обществени строежи и лицата по чл. 83 отъ този законъ, сами или солидарно съ техническия ръководител и съставителитъ на плановѣтъ сѣ отговорни граждански и углавно предъ сѣдилищата въ случаитъ: „а) за грѣшки и недостатѣци въ изпълнението на работитъ; „б) за недоброкачествеността на материала и работата; „в) за неспазване сроковетъ; „г) за несъобразяване съ плановѣтъ, проектнитъ книжа, служебни заповѣди и пр.; „д) за невземане овреме мѣрки за избѣгване злополуки, увреждане съседни сгради и пр.; „е) за грѣшкитъ въ проектитъ, макаръ и съставени отъ друго, щомъ тѣ сѣ ги възприели безъ възражение и сѣ се заели съ изпълнението имъ.“

„а) за грѣшки и недостатѣци въ изпълнението на работитъ; „б) за недоброкачествеността на материала и работата; „в) за неспазване сроковетъ; „г) за несъобразяване съ плановѣтъ, проектнитъ книжа, служебни заповѣди и пр.; „д) за невземане овреме мѣрки за избѣгване злополуки, увреждане съседни сгради и пр.; „е) за грѣшкитъ въ проектитъ, макаръ и съставени отъ друго, щомъ тѣ сѣ ги възприели безъ възражение и сѣ се заели съ изпълнението имъ.“

„а) за грѣшки и недостатѣци въ изпълнението на работитъ; „б) за недоброкачествеността на материала и работата; „в) за неспазване сроковетъ; „г) за несъобразяване съ плановѣтъ, проектнитъ книжа, служебни заповѣди и пр.; „д) за невземане овреме мѣрки за избѣгване злополуки, увреждане съседни сгради и пр.; „е) за грѣшкитъ въ проектитъ, макаръ и съставени отъ друго, щомъ тѣ сѣ ги възприели безъ възражение и сѣ се заели съ изпълнението имъ.“

„Чл. 85. Независимо отъ другитъ отговорности въ случаитъ, изброени въ предидущия членъ, виновнитъ лица могатъ да бѣдатъ, по решение на висшия технически съветъ, и съ заповѣдъ отъ министра, лишени за 5 години: тия по чл. 83 отъ правото да извършватъ частни строежи, а предприемачитъ — отъ правото за участие въ търгове.“

Да не чета повече членове. Отъ процитирания членъ се вижда, че е прокаранъ принципътъ на отговорността. Тѣй че, мисльта, която разви г. Черневъ — че не е прокаранъ този принципъ — не е вѣрна. Изглежда че той или не е достатъчно сериозно прочелъ законопроекта, или пъкъ искаше да хвърли една неоснователна критика върху законопроекта.

Г. г. народни представители! Преди да завърша, нека спра малко вниманието ви върху архитектурата на нашата страна. Г. Данаиловъ повдигна тоя въпросъ. Въ закона за благоустройството, вѣрно е, не е предвидено да се пази архитектурата отъ насъ. Ние имаме градове, като Тръвна, Копривница, дѣто за сега е запазена архитектура отъ миналото, обаче, общинитъ на такива именно градове и паланки ни казватъ: „Дайте ни възможностъ да си построимъ къщи, за да дойдатъ куртисти; ние нѣмаме земя за нашето препитание, ние нѣмаме и други приходи. Защо ни спъвате тукъ?“ Това сѣ важни съображения, които засѣгатъ материалнитъ интереси на самото население. Министерството на благоустройството мисли да направи по тоя въпросъ следното: да запази опредѣлени къщи, които въ архитектурно отношение държатъ първенство, като типъ. Но да спремъ въ тия градове планирането, нѣмаме тази властъ.

Вие знаете, че въ миналото сме имали добри строители — напр. Колю Фичето, Иванъ Дебърлиятъ и други, които сѣ били добри майстори на къщи, мостове и пр. Първиятъ отъ тѣхъ е построилъ моста при гр. Бѣла, който мостъ, лично азъ не съмъ виждалъ, обаче, които сѣ го виждали, намиратъ, че е съ добра архитектура.

Г. Данаиловъ (д. сг): Той е съборенъ — отвлѣченъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Само една малка частъ е отвлѣчена.

Министъръ С. Василевъ: Министерството на благоустройството по отношение националния типъ архитектура работи и прави възможното. Ние издаваме, напр., едно списание, отъ което ето тукъ свитѣкъ. (Показва свитѣка)

Г. Данаиловъ (д. сг): Този свитѣкъ гледахъ, г. министре, и намирамъ, че трѣбва да се запази всичко старо, което е оцѣлѣло. Много хубаво е това издание.

Министъръ С. Василевъ: Напр. има типове отъ пловдивски къщи много красиви; отъ този типъ къщи има запазени горе на тепетата.

Г. Данаиловъ (д. сг): Нѣма по-красиво нѣщо отъ пловдивскитъ тепета.

Г. Чернооковъ (с. ф): Има опасностъ да не остане нито едно.

Министъръ С. Василевъ: Отъ мѣстото, което заемамъ, апелирамъ къмъ всички наши инженери, къмъ всички наши архитекти, на които може да дадемъ голѣми и широки права въ областта на архитектурата, да черпятъ вдъхновение отъ нашето минало, което е пълно съ интересъ и животелна сила.

Следъ това, което отбѣлѣза г. Данаиловъ за София, нека и азъ да кажа нѣколко думи.

Въ София Министерството на благоустройството нѣма никаква властъ върху постройкитъ. На менъ се оплака на-

родният представител г. Сребренъ п. Петровъ отъ техническата властъ въ София. Ходихъ на самото мѣсто. Видѣхъ положението, безъ да мога съ нѣщо да му помогна. Всичко зависи отъ добрата воля на съседа му.

Г. Данаиловъ (д. сг): Ако се не лъжа, съседътъ му е общински съветникъ.

Министъръ С. Василевъ: Не знамъ.

Следъ всичко, което се каза отъ г. г. народнитѣ представители, които говориха преди менъ; следъ готовността, която тѣ проявиха да подкрепятъ законопроекта, внесенъ отъ Министерството на благоустройството; следъ забележките, които се направиха, които вѣроятно ще се взематъ подъ внимание въ комисията; следъ това, което се говори за обединението на службитѣ — следъ всичко това, казвамъ, азъ вѣрвамъ, че г. г. народнитѣ представители съ пълна готовность ще приематъ на първо четене законопроекта, за да отиде въ комисията по Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството, където ще се направятъ ония поправки, които се считатъ за необходими. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройство, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще се изпрати въ парламентарната комисия по Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Г-да! Следующето заседание ще бжде въ вторникъ, 8 февруарий.

Председателството предлага да имаме следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1927/1928 финансова година.

2. Второ четене законопроекта за измѣнение на закона за основаване въ София фабрика за телеграфни и телефонни апарати.

3. Първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за съкращаване формалноститѣ за разходитѣ, извършени презъ време на войнитѣ.

4. Одобряване предложението за одобрение XII-то постановление на Министерския съветъ, отъ 10 януарий 1927 г., протоколъ № 3 (за въздушната поща).

5. Одобряване предложението за освобождаване отъ митни бери материалитѣ за стъклена покривна конструкция на зданието за работилница въ Карлово.

6. Второ четене законопроекта за Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

7. Второ четене законопроекта за сѣдебнитѣ пристави.

8. Докладъ на прошетарната комисия.

Които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига.

(Вдигнато въ 20 ч. 10 м.)

Председателъ: **Ал. Ц. ЦАНКОВЪ**

Подпредседателъ: **П. ТОДОРОВЪ**

Замѣстникъ-секретарь: **Г. РЕДЖОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Христо Черневъ, Владиславъ Мариновъ, Стефанъ Чолаковъ, Петко Найденовъ, Стойко Димитровъ, Александъръ Пиронковъ и Атанасъ Маджаровъ	585	д-ръ А. Гиргиновъ, С. Костурковъ и П. Алековъ) (Съобщение)	594
Законопроекти:		3) за измѣнение и допълнение законитѣ за амнистия отъ 10 януарий 1924 г. и 13 февруарий 1926 г. (Предложение на народнитѣ представители: П. Миновъ, А. Господиновъ и И. Руневски) (Съобщение)	594
1) за Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството (Първо четене)	585	Дневенъ редъ за следующето заседание	601
2) за измѣнение избирателния законъ (Предложение на народнитѣ представители: К. Пастуховъ,			